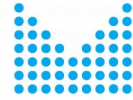

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Veřejná správa v České republice

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

V roce 2017 vydalo Ministerstvo vnitra, odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy s příspěvím Sekce pro státní službu.

OBSAH

Česká republika - Ústavní systém.....	4
Státní správa x samospráva.....	6
Ústřední státní správa.....	8
Orgány státní správy s územní působností.....	11
Územní členění státu - historie.....	12
Územní samospráva.....	13
Obce a města.....	14
Samosprávné kraje.....	19
Hlavní město Praha.....	21
Regiony soudržnosti.....	22
Okresy.....	23
Veřejnoprávní smlouvy.....	24
Meziobecní spolupráce.....	25
Přeshraniční spolupráce.....	26
Dozor a kontrola obcí a krajů.....	27
Volební systém.....	30
Veřejnost a veřejná správa.....	32
Financování.....	34
Financování obcí a krajů.....	38
Státní služba.....	42
Postavení žen a mužů.....	51
Zaměstnanci obcí a krajů.....	52
Střet zájmů a veřejní funkcionáři.....	54
eGovernment.....	55
Modernizace veřejné správy.....	59
Mezinárodní spolupráce.....	60

Česká republika — ústavní systém

Zákonodárná moc

Zákonodárnou moc vykonává v souladu s Ústavou České republiky Poslanecká sněmovna a Senát, které úhrnem tvoří dvoukomorový Parlament České republiky.

Poslanecká sněmovna má 200 poslanců, kteří jsou voleni na dobu čtyř let. Senát se skládá z 81 senátorů volených na šest let. Každým druhým rokem se volí jedna třetina senátorů.

Obě komory mají rozdílné postavení v zákonodárném procesu. Zákony musí být nejprve předkládány Poslanecké sněmovně. Po schválení Poslaneckou sněmovnou jsou postoupeny Senátu. Po schválení Senátem podepisuje schválené zákony prezident republiky, který však může uplatnit prezidentské veto. Přehlasovat veto může nadpoloviční většina všech poslanců.

Výkonná moc

Vrcholným orgánem výkonné moci v České republice je vláda, která tudíž stojí v čele systému státní správy. Skládá se z předsedy, místopředsedů a ministrů. Ze své činnosti je vláda České republiky odpovědná Poslanecké sněmovně.

Vláda České republiky musí mít po celou dobu svého trvání důvěru Poslanecké sněmovny. Po svém jmenování je proto povinna předstoupit před sněmovnu a požádat ji o vyslovení důvěry.

Hlavou státu je podle Ústavy České republiky prezident republiky. Prezident je volený v přímé dvoukolové volbě občany České republiky. Ústavní postavení prezidenta republiky je dáno skutečností, že Česká republika je parlamentní republikou.

Při jmenování vlády jmenuje prezident republiky nejprve jejího předsedu a na jeho návrh další členy vlády. Na návrh předsedy vlády pověřuje prezident republiky její členy řízením ministerstev nebo jiných úřadů.

Vláda rozhoduje ve sboru na základě principu absolutní většiny. Vláda řídí činnost ministerstev a jiných ústředních správních úřadů a odpovídá za úroveň jí schvalovaných návrhů zákonů a nařízení vlády.

V jednotlivých oborech státní správy působí ministerstva a jiné ústřední správní úřady. Ty řídí výkon státní správy v příslušném oboru. V čele ministerstva stojí ministr, který je členem vlády. V čele ostatních ústředních správních úřadů stojí jejich vedoucí.

Soudní moc

Soudní moc vykonávají v České republice nezávislé soudy. Soudce je ve své činnosti vázán pouze zákonem a jeho funkce není slučitelná s funkcí prezidenta republiky, člena Parlamentu České republiky ani s jakoukoliv funkcí ve veřejné správě.

Soudnictví lze rozdělit na obecné, správní a ústavní. V rámci obecného soudnictví se rozhodují záležitosti civilní a trestní. Působí zde okresní, krajské a vrchní soudy a Nejvyšší soud.

Správní soudnictví vykonávají krajské soudy a Nejvyšší správní soud. V rámci správního soudnictví se přezkoumávají rozhodnutí, případně jiné akty veřejné správy z hlediska jejich souladu se zákonem.

Nejvyšší soud i Nejvyšší správní soud vydává stanoviska k zajištění jednotného rozhodování soudů. Ústavní soudnictví vykonává Ústavní soud.

Pražský hrad— sídlo prezidenta republiky

Česká republika — státní správa x samospráva

Státní správa

System státní správy v Česku vychází převážně z klasické kontinentální koncepce, kdy základem ústřední státní správy jsou ministerstva. Jiné ústřední správní úřady jsou zaměřeny na určité specializované úseky státní správy.

Kromě ústředních správních úřadů existují také správní úřady státu v území.

Územní samosprávy

V Česku existuje dvoustupňový systém územní samosprávy, který tvoří obce, jež jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky (včetně hl. m. Prahy).

U samostatné působnosti hovoříme o samosprávě, v jejímž rámci obce nebo kraje spravují svoje záležitosti samostatně, přičemž jsou vázány jen zákony a dalšími právními předpisy. Neplatí zde princip podřízenosti.

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ČESKÉ REPUBLICCE

Hlavní město: Praha

Rozloha: 78 866 km²

Počet obyvatel: 10 578 820

Hustota zalidnění: 134 obyvatel/km²

Jazyk: čeština

Státní zřízení: parlamentní republika

Počet krajů: 13 + hlavní město Praha

Počet obcí: 6 254

Průměrný počet obyvatel v obci (bez hlavního města): 1 485

Medián počtu obyvatel v obci: 426

Podíl obcí do 1 000 obyvatel: 77 %

U přenesené působnosti jde o výkon státní správy, který stát nerealizuje přímo, svými vlastními orgány, nýbrž nepřímo, a to prostřednictvím orgánů místní samosprávy. Platí zde princip podřízenosti.

Spojený model veřejné správy

V České republice byl zvolen tzv. spojený model veřejné správy, tzn. že obce a kraje vykonávají vedle samosprávných působností také státní správu v přenesené působnosti.

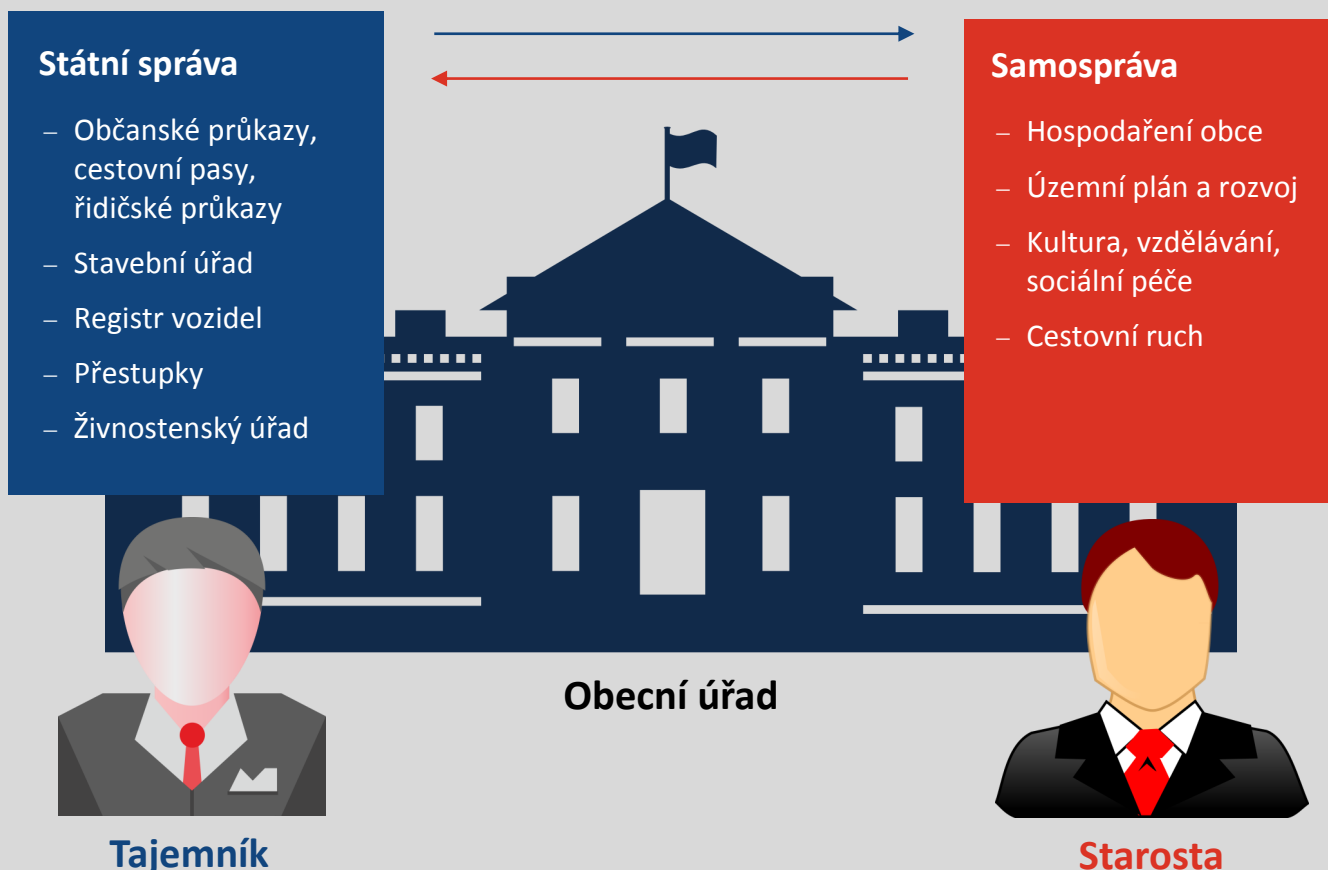
Existují rovněž orgány státní správy v území (např. finanční správa, správa sociálního zabezpečení), ty mají však povahu specializovaných orgánů pro jednotlivé obory nebo jejich části, orgán státní správy s všeobecnou kompetencí v území ve spojeném modelu nepůsobí.

Výkon samosprávy je i ve spojeném modelu založen na principu decentralizace, tedy samospráva není podřízena státu a nižší samospráva není podřízena vyšší samosprávě.

Při výkonu státní správy se z věcného hlediska uplatňuje princip dekoncentrace v rámci tzv. přenesené, resp. delegované působnosti. Při realizaci přenesené působnosti je tedy orgán samosprávy podřízen vyššímu orgánu státní správy nebo orgánu vyšší samosprávy.

Za výkon přenesené působnosti zodpovídá tajemník obecního úřadu, který je povinně jmenován v obcích tzv. II. a III. typu. Výkon samosprávy je svěřen zastupitelstvu a radě obce. Starosta, který je členem zastupitelstva i rady obce, zastupuje obec navenek.

Spojený model v praxi

Ústřední státní správa

Ústřední státní správa zaujímá v řízení veřejného sektoru rozhodující úlohu spočívající v tvorbě koncepcí a ve vytváření obecného rámce fungování jednotlivých oblastí ve společnosti. Tyto koncepce poté naplňuje prostřednictvím legislativních mechanismů a koordinační a kontrolní činnosti. Nejdůležitější orgán v tomto procesu představuje vláda České republiky.

Efektivnost a kvalita fungování systému ústřední státní správy však závisí nejen na rozhodování a činnosti vlády České republiky, ale také na činnostech jednotlivých ministerstev a jejich vzájemné provázanosti.

Ústřední orgány státní správy České republiky se dělí na **ústřední orgány státní správy, v jejichž čele je člen vlády ČR**, tj. 14 ministerstev, a na **další ústřední orgány státní správy**.

Ministerstva

Ministerstva zkoumají společenskou problematiku v okruhu své působnosti, analyzují dosahované výsledky a činí opatření k řešení aktuálních otázek. Zpracovávají koncepce rozvoje svěřených odvětví a řešení stěžejních otázek, které předkládají vládě České republiky. O návrzích závažných opatření adekvátním způsobem informují veřejnost.

V oblasti veřejné správy je klíčovým ústředním orgánem státní správy **Ministerstvo vnitra**, které je ze zákona ústředním orgánem státní správy například pro oblasti matričních úřadů, státního občanství, občanských průkazů, cestovních dokladů, hlášení pobytu, evidence obyvatel, územního členění státu, voleb, státních hranic, vzdělávání úředníků a pro oblast státní služby. Plní tedy koordinační úlohu v oblasti organizace a výkonu veřejné správy.

V rámci Ministerstva vnitra se například koordinací výkonu veřejné správy zabývá **sekce veřejné správy**, koordinací státní služby **sekce pro státní službu** a koordinací rozvoje eGovernmentu **sekce informačních a komunikačních technologií**.

Z pohledu financování územních samospráv je klíčovým ústředním orgánem státní správy **Ministerstvo financí**, které připravuje státní rozpočet České republiky.

Ministerstvo průmyslu a obchodu, Praha

Název ústředního orgánu	Sídlo (hlavní budova)	Kontakty
Ministerstvo financí	Letenská 15 118 10 Praha	www.mfcr.cz
Ministerstvo zahraničních věcí	Loretánské náměstí 5 118 00 Praha	www.mzv.cz
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	Karmelitská 529/5 118 12 Praha	www.msmt.cz
Ministerstvo kultury	Maltézské náměstí 1 118 11 Praha	www.mkcr.cz
Ministerstvo práce a sociálních věcí	Na Poříčním právu 1/376 128 01 Praha	www.mpsv.cz
Ministerstvo zdravotnictví	Palackého náměstí 4 128 01 Praha	www.mzcr.cz
Ministerstvo spravedlnosti	Vyšehradská 16 128 10 Praha	www.portal.justice.cz
Ministerstvo vnitra	Nad Štolou 3 170 34 Praha	www.mvcr.cz
Ministerstvo průmyslu a obchodu	Na Františku 32 110 15 Praha	www.mpo.cz
Ministerstvo pro místní rozvoj	Staroměstské náměstí 6 110 15 Praha	www.mmr.cz
Ministerstvo zemědělství	Těšnov 65/17 110 00 Praha	www.eagri.cz
Ministerstvo obrany	Tychonova 221/1 160 00 Praha	www.army.cz
Ministerstvo dopravy	Nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12 110 15 Praha	www.mdcr.cz
Ministerstvo životního prostředí	Vršovická 1442/65 100 10 Praha	www.mzp.cz

Česká republika má 14 ministerstev, která všechna sídlí v hlavním městě Praze.

Specializované orgány státní správy

Ostatní ústřední orgány státní správy v okruhu své působnosti rovněž plní úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech a úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v ostatních integračních seskupeních a mezinárodních organizacích, pokud jsou pro Českou republiku

závazné.

Specializované orgány státní správy lze členit také na orgány podléhající vládě (většina úřadů) a tzv. nezávislé správní úřady (např. Úřad pro ochranu osobních údajů, Rada pro rozhlasové a televizní vysílání), které nejsou řízeny vládou.

Název ústředního orgánu	Sídlo (hlavní budova)	Kontakty
Český statistický úřad	Na padesátém 3268/81 100 82 Praha	www.czso.cz
Český úřad zeměměřický a katastrální	Pod sídlištěm 1800/9 182 11 Praha	www.cuzk.cz
Český báňský úřad	Kozí 748/4 110 00 Praha	www.cbubss.cz
Úřad průmyslového vlastnictví	Antonína Čermáka 2a 160 68 Praha	www.upv.cz
Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	třída Kpt. Jaroše 7 604 55 Brno	www.uohs.cz
Správa státních hmotných rezerv	Šeříková 616/1 150 85 Praha	www.sshr.cz
Státní úřad pro jadernou bezpečnost	Senovážné náměstí 9 110 00 Praha	www.sujb.cz
Národní bezpečnostní úřad	Na Popelce 2/16 150 06 Praha	www.nbu.cz
Energetický regulační úřad	Masarykovo náměstí 5 586 01 Jihlava	www.eru.cz
Úřad vlády České republiky	Nábřeží Edvarda Beneše 4 118 01 Praha	www.vlada.cz
Český telekomunikační úřad	Sokolská 219 190 00 Praha	www.ctu.cz
Úřad pro ochranu osobních údajů	Pplk. Sochora 27 170 00 Praha	www.uoou.cz
Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	Škrétova 44/6 120 00 Praha	www.rrtv.cz
Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí	Kounicova 26 602 00 Brno	www.udhpsh.cz
Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře	Nábřeží Ludvíka Svobody 1222/12 110 15 Praha	www.uicr.cz/
Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost	Mučednická 1125/31 616 00 Brno	www.govcert.cz

Orgány státní správy s územní působností

V současné době v ČR vzhledem ke spojenému modelu výkonu veřejné správy nepůsobí v území žádné správní úřady se všeobecnou působností, nýbrž pouze specializované správní úřady podřízené příslušným ústředním správním úřadům a detašovaná pracoviště ústředních úřadů.

Zatímco správní úřady musí být zřizovány zákonem, detašovaná pracoviště lze zřídit podle uvážení příslušného ústředního úřadu.

Správní úřady můžeme rozdělit do několika skupin:

1. Správní úřady s celostátní působností, které nemají všeobecné správní členění v území krajů:

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Vězeňská služba, Český

statistický úřad, Agentura ochrany přírody a krajiny

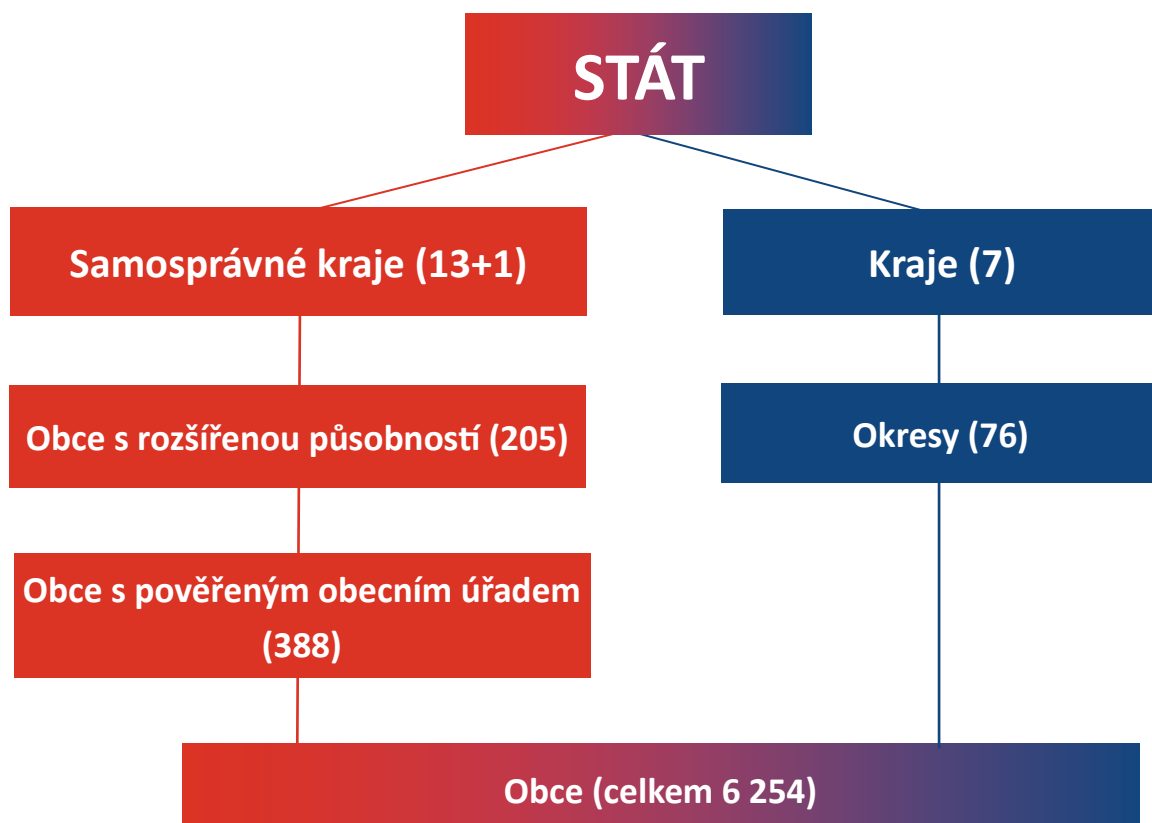
2. Správní úřady, které mají krajské členění a svoji územní působnost vázanou na území okresu:

Česká správa sociálního zabezpečení, Policie ČR, Hasičský záchranný sbor, Krajské hygienické stanice, Státní pozemkový úřad

3. Správní úřady, které mají krajskou působnost a vlastní speciální členění v rámci území kraje:

Finanční správa, Úřad práce, Katastrální úřady

Struktura územního členění státu

Územní členění státu – historie

Vývoj po roce 1989

I. fáze reformy

V roce 1990 byl systém tehdejších národních výborů spojený s principem centralismu v rámci komunistického režimu nahrazen novým uspořádáním územní státní správy.

Namísto zrušených místních a městských národních výborů vznikla, resp. byla obnovena, obecní samospráva. Okresní národní výbory byly nahrazeny okresními úřady, které měly povahu orgánů státní správy.

Samospráva byla přítomná jen na obecní úrovni a v rovině státní správy výrazně chyběla regionální úroveň.

Vyšší územní samosprávné celky (13 krajů + hl. m. Praha) byly zavedeny ústavním zákonem z roku 1997. Samosprávné kraje vycházely z tradice krajů před rokem 1960, kdy došlo k reformě územního členění státu, a bylo zřízeno 7 krajů a 77 okresů. Zákon z roku 1960 platí z části i dnes, a tak se pojem „kraj“ používá pro dva různé celky.

II. fáze reformy

Podstatou druhé fáze reformy bylo ukončení činnosti okresních úřadů a přechodu jimi vykonávaných kompetencí na jiné orgány veřejné správy, zejména obce s rozšířenou působností. Tohoto kroku bylo docíleno zákonem z roku 2002.

Na základě zákona byly vytvořeny dvě základní kategorie obcí — obce se základním rozsahem přenesené působnosti a obce s rozšířeným rozsahem přenesené působnosti. Druhá kategorie se dělí na obce s pověřeným obecním úřadem a na obce s rozšířenou působností. Vznikly tak tři typy obcí, které se liší mírou rozsahu výkonu přenesené působnosti.

I přes ukončení činnosti okresních úřadů nedošlo ke zrušení okresů, které zůstaly zachovány jako administrativně-geografické jednotky.

Většina ústředních správních úřadů se ve vnitřním organizačním členění přizpůsobila novému územně správnímu uspořádání v úrovni samosprávného kraje.

Územní samospráva

Základní územní samosprávné celky (obce)

Obecní samospráva byla v České republice obnovena v roce 1990.

Území obce je tvořeno jedním nebo více katastrálními územími. Každá část území České republiky přísluší k některé obci nebo spadá pod jeden ze čtyř vojenských újezdů, které představují samostatné územní správní jednotky.

Obce se od sebe liší rozsahem výkonu státní správy v přenesené působnosti. Podle rozsahu výkonu státní správy v přenesené působnosti rozlišujeme obce se základním rozsahem přenesené působnosti (do této kategorie spadají všechny obce) a obce s širším rozsahem přenesené působnosti. Jedná se o obce, které vykonávají státní správu v přenesené působnosti i na území druhých obcí, tj. pro obce spadající do jejich správního obvodu.

Vyšší územní samosprávné celky (kraje a hlavní město)

Vyšší územní samosprávné celky vznikly k roku 2000 (zákonem z roku 1997). Na území České republiky bylo vymezeno 14 vyšších územních samosprávných celků, které byly vymezeny územním okresů.

Vedle 13 krajů je vyšším územním samosprávným celkem také hlavní město Praha, které má speciální status a vlastní zákon.

Samosprávné kraje jsou zařazeny do úrovně NUTS 3.

K 1. lednu 2017 bylo na území České republiky 6 254 obcí a čtyři vojenské újezdy.

Do roku 2016 na území vojenských újezdů trvale žili občané ČR bez možnosti výkonu samosprávy. Osídlená území byla k roku 2016 vyčleněna, čímž vzniklo 6 nových obcí.

Obce a města

Obec je základem územní samosprávy. Disponuje vlastním majetkem, spravuje své záležitosti samostatně, vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývající.

Obec může nést i označení město a městys, pokud splňuje stanovená kritéria. Zákon o obcích upravuje zvláštní kategorii měst označených jako statutární města, která mají právo se dále vnitřně členit na městské obvody či městské části. Jsou jimi zvláště významná města. Celkem jich je 26. V současné době (rok 2017) jde o všechna města, která mají více než 40 000 obyvatel.

Orgány obce

Nejvyšším orgánem, který samostatně spravuje obec, je zastupitelstvo. Zastupitelstvo volí ze svých členů starostu a místostarostu (nebo místostarosty). Dle počtu obyvatel v obci má zastupitelstvo mezi 5 až 55 členy. V českých obcích je aktuálně 62 000 zastupitelů. Starosta je samostatným orgánem obce a zastupuje obec navenek. Starosta je odpovědný za výkon své funkce zastupitelstvu.

Výkonným orgánem obce je rada obce tvořená starostou a členy zvolenými z řad zastupitelů. Počet členů rady obce je lichý a činí nejméně 5 a nejvýše 11 členů, přičemž nesmí přesahovat jednu třetinu počtu členů zastupitelstva obce.

Starosta stojí v čele obecního úřadu. Obecní úřad dále tvoří místostarosta (nebo místostarostové), tajemník (pokud je tato funkce zřízena, jinak ji vykonává starosta) a zaměstnanci obecního úřadu.

Obecní úřad plní úkoly, které mu uložilo v samostatné působnosti zastupitelstvo obce nebo rada obce a vykonává přenesenou působnost.

Starosta může pro výkon přenesené působnosti ustanovit zvláštní orgány obce. Na základě zákona je orgánem obce také obecní policie, pokud je zřízena.

Působnost obce

Obec spravuje své záležitosti samostatně – v samostatné působnosti. V zákonem stanovených případech vykonávají orgány obce rovněž státní správu v přenesené působnosti.

Pokud zákon nestanoví, zda se jedná o samostatnou nebo přenesenou působnost, platí, že jde o samostatnou působnost.

Pro výkon přenesené působnosti se podle míry přenesení státní správy v praxi rozlišují následující kategorie obcí:

- **obec;**
- **obec s matričním úřadem;**
- **obec se stavebním úřadem;**
- **obec s pověřeným obecním úřadem;**
- **obec s rozšířenou působností.**

Orgány všech obcí vykonávají přenesenou působnost v základním rozsahu pro svůj správní obvod, který je totožný s územním obvodem obce.

Orgány obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností vykonávají přenesenou působnost také v rozšířeném rozsahu, a to i pro další obce ve svém správním obvodu.

Obec může občanům na základě vlastního rozhodnutí poskytovat služby terminálu Czech POINT. Některé obce jsou na základě zákona stanoveny matričním úřadem či stavebním úřadem. Obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností jsou stanoveny zákonem.

V České republice se nachází:

6 254 obcí

205 obcí s rozšířenou působností

388 obcí s pověřeným obecním úřadem

704 obcí se stavebním úřadem

1 275 obcí s matričním úřadem

4 047 obcí s pracovištěm vidimace a legalizace

5 742 obcí s pracovištěm Czech POINT

4 vojenské újezdy (Újezdní úřad má kompetence pověřeného obecního úřadu)

Přenesená působnost obcí

Obce s rozšířenou působností:

- vydávání občanských průkazů, cestovních dokladů, řidičských průkazů, živnostenských oprávnění;
- vedení registru motorových vozidel a evidence obyvatel;
- koordinace poskytování sociálních služeb.

Obce se stavebním úřadem:

- vydávání stavebních povolení a zajišťování dalších činností souvisejících se stavbami.

Obce s matričním úřadem:

- vydávání matričních dokladů (rodný, oddací, úmrtní listy).

Obce:

- projednávání přestupků;
- zajišťování voleb;
- evidence obyvatel;
- silniční úřad.

Samostatná působnost obce

- hospodaření obce;
- zabezpečení chodu obecního úřadu;
- vydávání obecně závazných vyhlášek;
- územní a regulační plán obce;
- stanovování místních poplatků;
- zřizování a správa mateřských, základních a základních uměleckých škol;
- meziobecní spolupráce.

Počet zastupitelů dle velikosti obcí:

Do 500 obyvatel — 5 až 15 členů

501 až 3 000 obyvatel — 7 až 15 členů

3 001 až 10 000 obyvatel — 11 až 25 členů

10 001 až 50 000 obyvatel — 15 až 35 členů

50 001 až 150 000 obyvatel — 25 až 45 členů

Nad 150 000 obyvatel — 35 až 55 členů

Rozdíl mezi obcí a městem

Obec je základní samosprávný celek. Pokud dosáhne hranice alespoň 3 000 obyvatel, může požádat o status města, který schvaluje a stanovuje předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky po vyjádření vlády. Vláda k sjednocení postupu při rozhodování o udělování statusu města obcím vydala v roce 2001 usnesení, ve kterém stanovila kritéria pro posuzování žádostí obcí o stanovení městem.

Kritéria znějí:

- celkový počet obyvatel trvale bydlících na zastavěném území obce činí alespoň 3 000;
- obec disponuje soustředěnou městskou zástavbou středu obce se zpevněným povrchem a chodníky, převažuje zde vícepodlažní nadzemní zástavba;
- všechny ulice a veřejná prostranství v obci jsou pojmenovány;
- celková zástavba obce se vyznačuje obytnými domy se dvěma a více byty a budovami sloužícími všeobecně potřebným službám;
- větší část obce je vybavena veřejným vodovodem a kanalizací, místními komunikacemi a chodníky s bezprašným povrchem a veřejným osvětlením;
- síť veřejných služeb přesahuje potřeby místního obyvatelstva a slouží i pro spádové

oblasti;

- obec udržuje veřejnou zeleň a objekty včetně kulturních památek;
- obec organizuje svoz tuhých domovních odpadů;
- obec je vybavena základní školou, zdravotním zařízením a alespoň třemi stálými lékařskými místy a lékárnou, společenským sálem, poštou a peněžními službami, sportovištěm, tělocvičnou, ubytovacím zařízením s nejméně 20 lůžky a vede obecní kroniku;
- obec je adekvátně vzdálená od dalšího města v dané oblasti.

V České republice se nachází přibližně 600 měst, z nichž má cca třetina méně než 3 000 obyvatel. Důvodem je historický nárok na status města a také snadnější podmínky pro získání statusu města, které platily před rokem 2000, kdy byl přijat nový zákon o obcích.

Současně se pro některé obce používá historické označení městyse. Městysem se obec stává na žádost, kterou schválí předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky po vyjádření vlády. Městyse by rovněž měl mít charakter spádového centra pro okolní obce a zajišťovat služby občanům. Status městyse je pro obce v současné době spíše otázkou prestiže.

Velikostní struktura obcí

Ke komplikovanosti výkonu české veřejné správy přispívá také sídelní struktura.

Česká republika je charakteristická velmi roztržitou sídelní strukturou a velkým počtem obcí. Obcí, které mají počet obyvatel nižší než 500 je v ČR nejvíce, a to 3 440 (55 %). Přitom v nich žije pouze 7,9 % obyvatel. Naopak obcí nad 20 000 obyvatel je v Česku 62 (1 %) a žije v nich 42,7 % obyvatel.

Při celkovém počtu 6 254 obcí, kdy každá obec zajišťuje výkon veřejné správy v samostatné i přenesené působnosti, není v některých případech výkon státní správy jednoduchý.

V těchto malých obcích, kde často působí neuvolněný starosta (tedy má i své občanské zaměstnání) a není zde dostatek kvalifikovaných zaměstnanců obecních úřadů, je výkon vybraných agend státní správy v přenesené působnosti komplikovaný. Řešením jsou často veřejnoprávní smlouvy mezi obcemi, kdy danou agendu zajišťuje pro více malých obcí například obec II. typu, která má dostatečný počet kvalifikovaných zaměstnanců.

Charakter sídelní struktury je specifický i v zahraničním srovnání České republiky s dalšími zeměmi OECD. ČR je v rámci OECD zemí s nejnižším průměrným počtem obyvatel v obci a zároveň zemí s nejmenší průměrnou rozlohou obce.

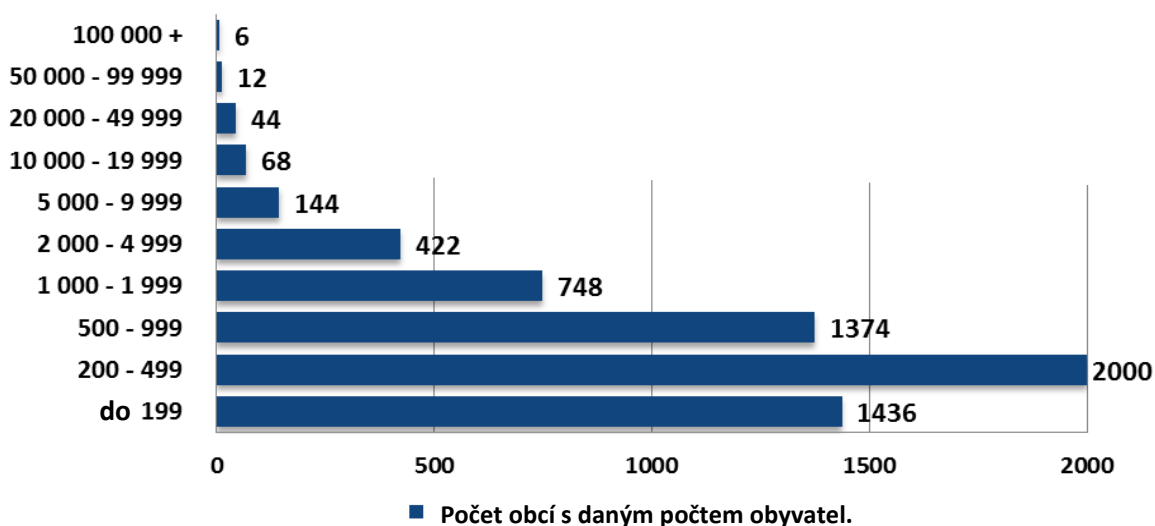
Ve srovnání s ostatními zeměmi OECD žije v ČR mnohem méně lidí v městských oblastech. 53 % obyvatel žije mimo městské oblasti. Průměr v zemích OECD přitom je pouhých 33 %.

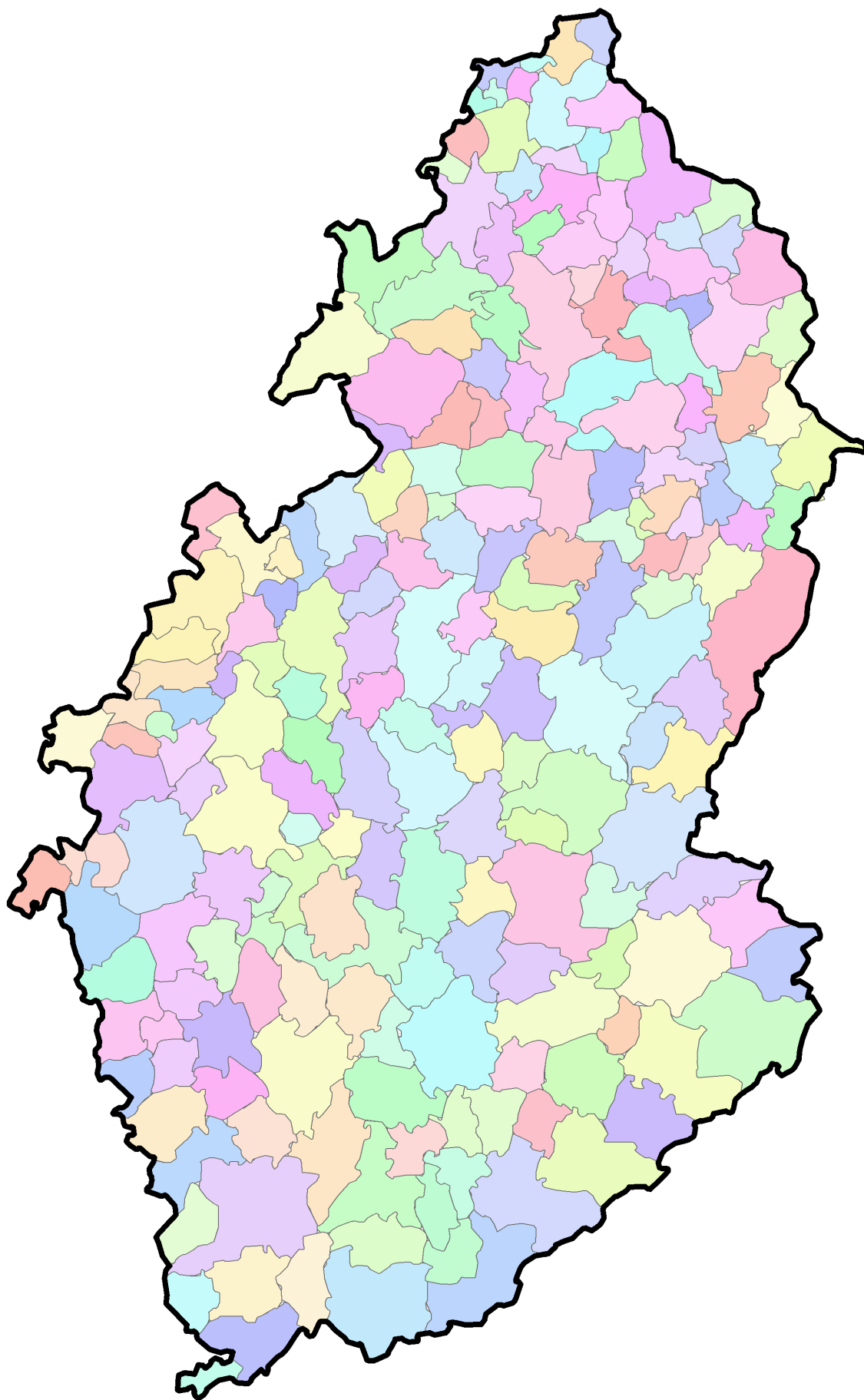
Co se týče průměrného počtu obyvatel žijících v krajích, umístila se ČR také mezi zeměmi s nejnižším počtem zde žijících obyvatel.

Roztržitosti správní struktury České republiky, která čítá 6 254 obcí na 10,26 milionu obyvatel, se v Evropě blíží pouze Francie a Slovensko. Na jednu obec v Česku přitom průměrně připadá 1 640 obyvatel. Jedná se ovšem pouze o matematický průměr, medián se pohybuje kolem čísla 426, což znamená, že polovina obcí v Česku má méně než 426 obyvatel.

Historicky došlo k roztržitosti struktury po roce 1989 po pádu komunistického režimu, který správní strukturu dlouhodobě centralizoval. V roce 1990 v České republice existovalo pouze 4 100 obcí, avšak již o dva roky později v roce 1992 se počet obcí vyšplhal na 6 097 a v roce 1994 na 6 230. K zastavení růstu došlo definitivně v roce 2000, kdy existovalo 6 251 obcí, od té doby jsou změny v počtu obcí jen marginální. Zastavení růstu počtu obcí dopomohlo zavedení podmínky 1 000 obyvatel pro vznik nové obce.

Velikostní struktura obcí ČR, r. 2017

Samosprávné kraje

Kraje jsou vyššími územně samosprávnými celky. Česko se skládá ze 13 krajů a hlavního města Prahy, které má speciální postavení. Sídlem kraje je krajské město, které je zpravidla ekonomickým, kulturním a největším centrem regionu.

Kraj hospodaří se svým majetkem a vlastními příjmy vymezenými zákonem. V právních vztazích vystupuje vlastním jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů.

Orgány kraje

Orgánem, který samostatně spravuje kraj, je zastupitelstvo. Ze svých řad volí členové zastupitelstva hejtmana a náměstka hejtmana (nebo náměstkyni hejtmana). Hejtman, který zastupuje kraj navenek, se rovněž řadí mezi orgány kraje. Hejtman může pro výkon přenesené působnosti zřídit zvláštní orgány.

Výkonným orgánem kraje je rada, kterou tvoří hejtman, náměstek hejtmana (náměstci

hejtmana) a další osoby zvolené z řad členů zastupitelstva.

Dle velikosti kraje (počtu obyvatel) má krajské zastupitelstvo 45, 55 nebo 65 členů. Rada má dle stejného principu 9, nebo 11 členů.

Dalším orgánem kraje je krajský úřad, který plní úkoly uložené v samostatné působnosti zastupitelstvem nebo radou a napomáhá činnosti výborů a komisí a dále plní úkoly v přenesené působnosti. V čele krajského úřadu stojí ředitel, který je odpovědný hejtmanovi.

Působnost kraje

Kraj spravuje své záležitosti samostatně. V případě, že byl kraji svěřen výkon státní správy, vykonávají ji orgány kraje jako svou přenesenou působnost.

Samostatná působnost kraje je vymezena zákonem o krajích, který do této oblasti řadí záležitosti, které jsou v zájmu kraje a občanů kraje, pokud nejde o přenesenou působnost kraje.

Samostatná působnost kraje

- hospodaření kraje;
- zřizování a kontrola právnických osob (nemocnice, střední a vyšší odborné školy, regionální muzea, domy seniorů, azylové domy, dětské domovy);
- zabezpečení chodu krajského úřadu;
- zákonodárná iniciativa;
- územně plánovací dokumentace pro území kraje;
- dopravní obslužnost v rámci kraje;
- koncepce rozvoje cestovního ruchu;
- koncepce rozvoje památkové péče;
- regionální školství;
- správa silničních komunikací II. a III. třídy.

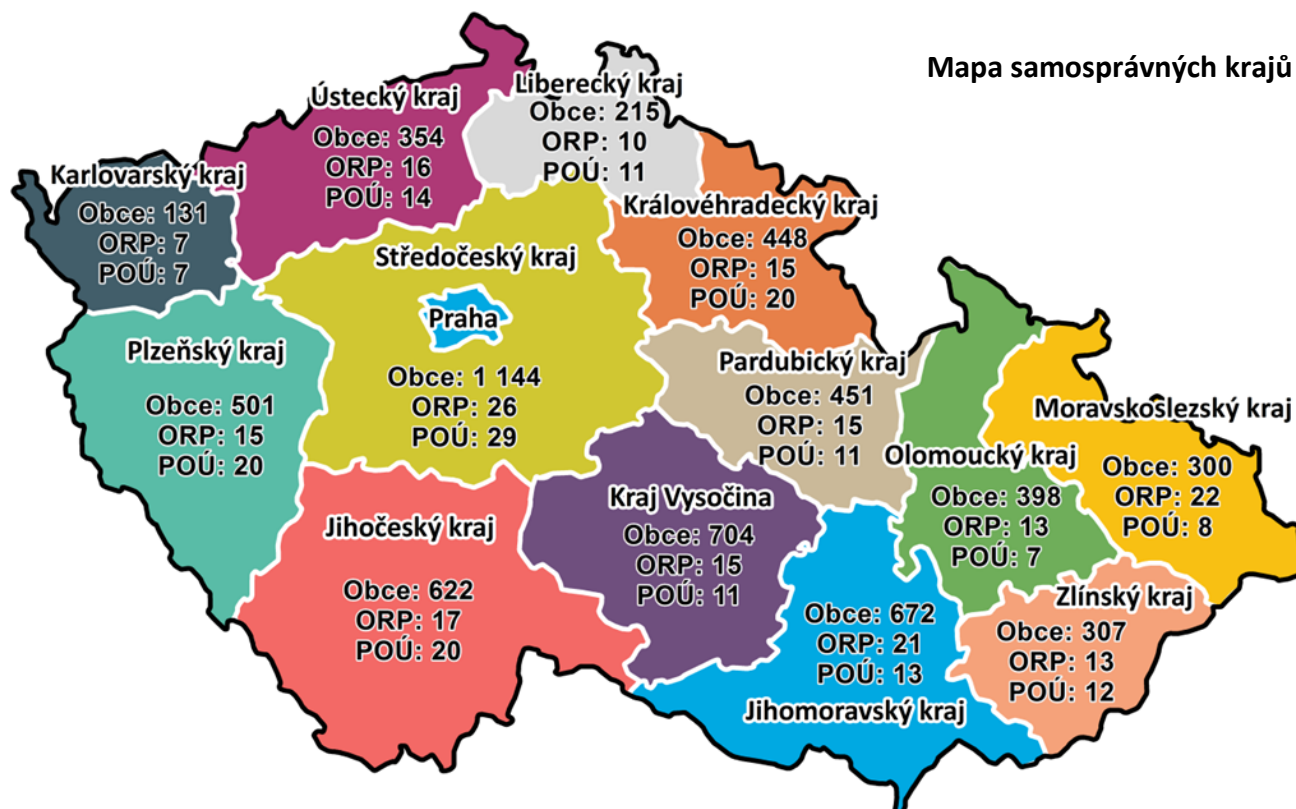
Přenesená působnost kraje

- přezkoumávání hospodaření obcí;
- kontrola a dozor nad zákonností při výkonu státní správy obcemi;
- ochrana životního prostředí;
- spolupráce na organizaci voleb;
- odvolací řízení v první instanci;
- vedení a zpracování evidence odpadů;
- metodická pomoc obcím.

Kraje a hlavní město Praha (NUTS 3)

Název	Počet obyvatel (ČSÚ, k 1. 1. 2017)	Rozloha	Hustota zalidnění
Hlavní město Praha	1 280 508	496 km ²	2 539 obyvatel/km ²
Jihočeský kraj	638 782	10 056 km ²	63 obyvatel/km ²
Jihomoravský kraj	1 178 812	7 195 km ²	163 obyvatel/km ²
Karlovarský kraj	296 749	3 314 km ²	90 obyvatel/km ²
Kraj Vysočina	508 952	6 796 km ²	75 obyvatel/km ²
Královéhradecký kraj	550 804	4 759 km ²	116 obyvatel/km ²
Liberecký kraj	440 636	3 163 km ²	139 obyvatel/km ²
Moravskoslezský kraj	1 209 879	5 247 km ²	224 obyvatel/km ²
Olomoucký kraj	633 925	5 267 km ²	121 obyvatel/km ²
Pardubický kraj	517 087	4 519 km ²	114 obyvatel/km ²
Plzeňský kraj	578 629	7 649 km ²	75 obyvatel/km ²
Středočeský kraj	1 338 982	10 927 km ²	120 obyvatel/km ²
Ústecký kraj	821 377	5 335 km ²	154 obyvatel/km ²
Zlínský kraj	583 698	3 963 km ²	148 obyvatel/km ²

Mapa samosprávných krajů ČR

Hlavní město Praha

Hlavní město Praha je vyšší územně samosprávný celek, který má speciální postavení a řídí se dle vlastního zákona.

Od roku 2002 se člení na 57 městských částí a na 22 správních obvodů vykonávajících podobný rozsah působností jako obec s rozšířenou působností. V platnosti je rovněž zákon z roku 1960, který Prahu člení na 10 obvodů (Praha 1 až 10).

Orgány hlavního města

Zastupitelstvo hlavního města Prahy se skládá z členů zastupitelstva. Počet členů činí 65.

Rada hlavního města Prahy je výkonným orgánem hlavního města Prahy v oblasti samostatné působnosti odpovědným ze své činnosti zastupitelstvu hlavního města Prahy. Rada hlavního města Prahy připravuje návrhy pro jednání zastupitelstva a zabezpečuje plnění jím přijatých usnesení.

Dalším orgánem je primátor hlavního města Prahy, který zastupuje hlavní město navenek a je z výkonu své funkce odpovědný zastupitelstvu. Primátor může v zákonem stanovených případech ustanovit zvláštní orgány určené pro výkon přenesené působnosti.

Magistrát hlavního města Prahy plní úkoly uložené zastupitelstvem nebo radou. Magistrát rozhoduje v samostatné působnosti a rovněž vykonává přenesenou působnost Prahy, není-li zákonem svěřena jiným orgánům Prahy.

Samostatným orgánem je rovněž Městská policie hlavního města Prahy.

Orgány městských částí

Městská část je spravována zastupitelstvem městské části; dalšími orgány městské části jsou rada městské části, starosta městské části, úřad městské části a zvláštní orgány městské části.

Působnost hlavního města

Orgány hlavního města Prahy vykonávají přenesenou působnost, která je zvláštním zákonem svěřena orgánům krajů, orgánům obcí, orgánům obcí s pověřeným obecním úřadem a orgánům obcí s rozšířenou působností.

Regiony soudržnosti

Z důvodu členství České republiky v Evropské unii je vhodné zmínit klasifikaci NUTS, která se využívá ke statistickému monitorování a analýzám.

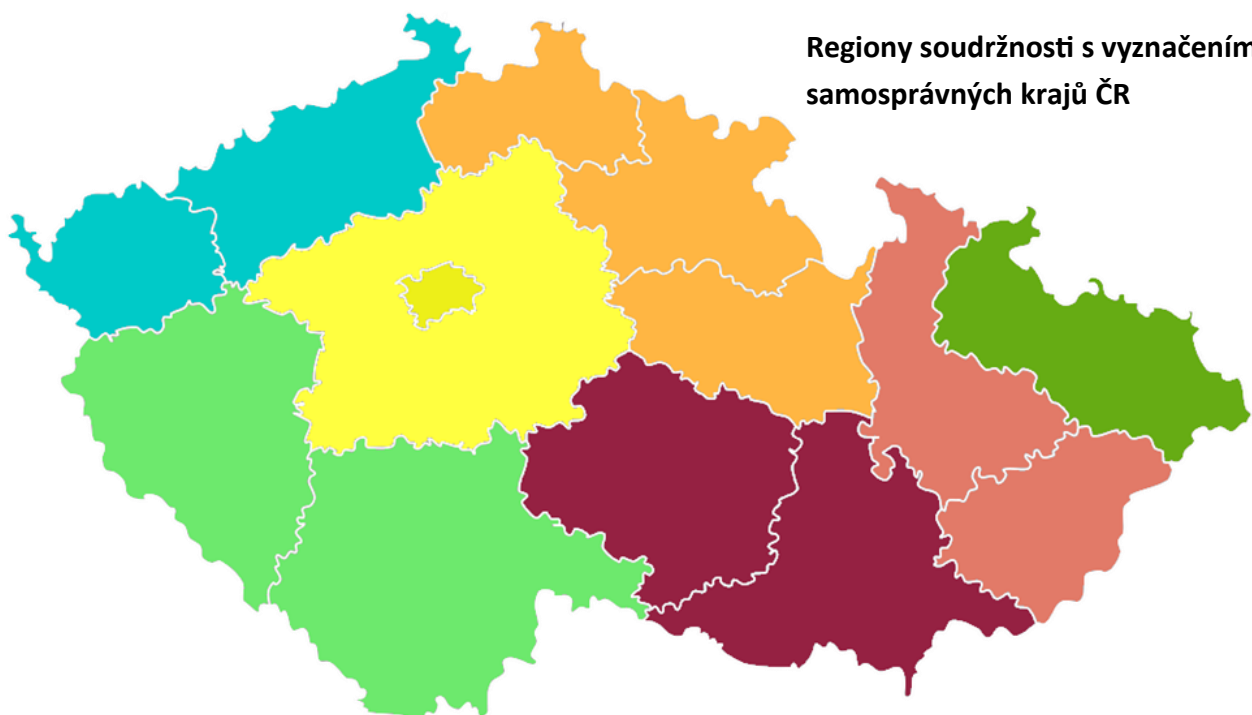
Průměrná velikost krajů (vyšších územních samosprávných celků) je v porovnání s průměrem 28 NUTS 2 v Evropské unii menší co do počtu obyvatel 2,5krát a co do rozlohy 4krát.

Samosprávné kraje jsou proto zařazeny do úrovně NUTS 3. Pro potřeby Evropské unie bylo nutné vytvořit sdružené kraje, tzv. oblasti na úrovni NUTS 2. Vytvoření této úrovně v podmínkách České republiky má v současné době ryze statistický charakter.

Rozhodujícím pro sdružování krajů do oblastí (NUTS 2) byla jejich velikost měřená počtem obyvatel tak, aby byla zajištěna porovnatelnost údajů za oblasti NUTS 2 v České republice s oblastmi stejné úrovně NUTS v Evropské unii. V České republice to má být územní jednotka, jejíž počet obyvatel je vyšší než 1 milion.

Regiony soudružnosti (NUTS 2)

Název	Počet obyvatel (ČSÚ, k 1. 1. 2017)	Rozloha
Hlavní město Praha	1 280 508	496 km ²
Střední Čechy	1 338 982	11 014 km ²
Jihozápad	1 217 411	17 617 km ²
Severozápad	1 118 126	8 649 km ²
Severovýchod	1 508 527	12 440 km ²
Jihovýchod	1 687 764	13 990 km ²
Střední Morava	1 217 623	9 231 km ²
Moravskoslezsko	1 209 879	5 445 km ²

Počet okresů (LAU 1): 76

Průměrný počet obyvatel okresu: 139 195

Nejlidnatější okresy:

1. Brno-město (377 973 obyvatel)
2. Ostrava-město (323 464 obyvatel)
3. Karviná (253 518 obyvatel)

Nejméně lidnaté okresy:

1. Jeseník (38 957 obyvatel)
2. Rokycany (48 184 obyvatel)
3. Prachatice (50 695 obyvatel)

Samosprávný kraj s nejvíce okresy:

Středočeský kraj (12 okresů)

Samosprávný kraj s nejméně okresy:

Karlovarský (3 okresy)

Zákon o územním členění státu z roku 1960 zavedl administrativně územní rozdělení československého státu na nově koncipované kraje a okresy, jako základní správní a hospodářské jednotky pro výkon státní správy socialistického státu s centrálně řízeným hospodářstvím.

Porevoluční reforma územní veřejné správy spočívala v ukončení činnosti okresních úřadů a přechodu jimi vykonávaných kompetencí na jiné orgány veřejné správy, zejména na novou kategorii obcí — obce s rozšířenou působností.

Na tyto obce byl převeden výkon převážně většiny agend státní správy dosud vykonávaných okresními úřady. To spolu s novým vymezením správních obvodů obcí s rozšířenou působností vymezuje územní působnost správního úřadu této obce.

Nové pojetí chápe území okresu (LAU 1) jako pouze evidenčně-statistické jednotky v členění státu s postupně klesající správní funkcí.

Okresy a kraje vycházející ze členění z roku 1960

Veřejnoprávní smlouvy

Veřejnoprávní smlouva je dvoustranným či vícestranným úkonem, který zakládá, mění nebo ruší práva a povinnosti v oblasti veřejného práva. Tato smlouva nesmí být uzavírána v rozporu s právními předpisy a musí být v souladu s veřejným zájmem.

Veřejnoprávní smlouvy uzavírají mezi sebou subjekty, které mají ze zákona svěřenou působnost v oblasti veřejné správy. V praxi především menší obce (obce I. typu) smlouvou předávají část výkonu své přenesené působnosti větším obcím s větším úřednickým aparátem (obce II. nebo III. typu).

Koordinační smlouvy mezi sebou uzavírají subjekty veřejné správy se zákonem danou přenesenou působností za účelem plnění svých úkolů. Tyto smlouvy mohou subjekty uzavírat jen dle zákona a se souhlasem nadřízeného správního orgánu (u většiny obcí se souhlasem krajského úřadu a v případě, kdy smlouvu mezi sebou uzavírají dvě obce III. typu nacházející se ve správním obvodu jednoho krajského úřadu, vydává souhlas s uzavřením smlouvy Ministerstvo vnitra).

Institut veřejnoprávních smluv byl do praxe české veřejné správy zaveden jako nástroj určený malým obcím ke snížení dopadů reformy veřejné správy. Konkrétně měly dát malým obcím čas na organizační a personální zajištění nových agend vzešlých ze zrušených okresních úřadů a přenesení části výkonu státní správy na obce. Dle těchto podmínek se mělo jednat o výjimečně užívaný a hlavně dočasný nástroj.

K začátku roku 2017 ovšem bylo uzavřeno 7 102 koordinačních veřejnoprávních smluv s 2 573 dodatky. Mezi možné důvody nadužívání veřejnoprávních smluv lze zařadit velký počet malých obcí a tím roztržitost sídelní struktury, která limituje výkon veřejné správy. Pro připomenutí: v České republice má 77 %

z 6 254 obcí méně než 1 000 obyvatel. Zvláště pro nejmenší obce to znamená faktickou neschopnost zajištění dostatečného a kvalifikovaného personálního obsazení obecních úřadů.

Například agendu přestupků tímto způsobem přeneslo 85 % obcí se základní působností, tzv. obcí I. typu. Právě agenda přestupků je nejčastějším důvodem pro uzavírání veřejnoprávních smluv. Z celkové sumy 7 102 smluv jich je na tuto agendu určeno 4 982, tj. 70 %.

Za svěřením svých povinností menší obce protistraně poskytují úhradu nákladů za výkon předmětu smlouvy. Co se týče způsobu platby za vykonání přenesené agendy, dominuje tzv. platba za případ, která je sjednaná v 5 491 smlouvách, tj. 77 %. Méně často je dojednaná paušální platba, která byla domluvena v 1 125 smlouvách. V 257 smlouvách je uvedeno, že je přenesená agenda vykonávána bezúplatně. Zbýlé smlouvy udávají kombinovaný způsob plateb.

7 102

koordinačních veřejnoprávních smluv k roku 2017

2 573

dodatků koordinačních veřejnoprávních smluv k roku 2017

Meziobecní spolupráce

Česká republika je charakteristická velmi rozdrobenou sídelní strukturou, v mezinárodním srovnání srovnatelnou jen se státy jako jsou např. Slovensko či Francie, nejen s vysokým počtem malých obcí, ale také velkým množstvím malých sídel umístěných v malé vzdálenosti od sebe.

V rámci EU patří do skupiny států s nejmenší průměrnou velikostí obce vyjádřenou počtem obyvatel (1,6 tis. obyvatel). Celkem 55 % všech obcí jsou obce do 500 obyvatel, 77 % obcí je do 1 000 obyvatel. V obcích do 500 obyvatel žije pouze cca 8 % celkové populace České republiky. Tyto obce však zabírají víc než 1/3 rozlohy České republiky.

V České republice je proto podporován **dobrovolný svazek obcí** jako výraz dobrovolné spolupráce obcí v oblasti samostatné působnosti.

První „svazky obcí“ začaly vznikat již počátkem 90. let minulého století pod různými názvy, nejčastěji jako **Mikroregion**, nejprve jako zájmové sdružení. Největší rozmach této formy meziobecní spolupráce nastal koncem 90. let a byl podmíněn dotačním programem.

Obce mohou při vzájemné spolupráci uzavírat potřebné smlouvy či společně zakládat právnické osoby dle jiných právních předpisů.

Příkladem spolupráce obcí s jinými subjekty (se spolky či obchodními korporacemi) jsou **místní akční skupiny** (MAS) pro účely čerpání prostředků z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a dnes i z některých dalších Operačních programů financovaných z EU. Jde o uplatnění metody LEADER (rozvoj venkova ze Společné zemědělské politiky EU).

V současné době činnost MAS spočívá v aktivizaci místních aktérů s cílem rozvoje a zlepšení kvality života občanů na venkově. Obvykle se zaměřují na sféru rozvoje cestovního ruchu, kulturní dědictví a životní prostředí, stimulaci malého a středního podnikání – řemesla, doplnění občanské vybavenosti, drobnou infrastrukturu.

Vedle zástupců veřejné správy (především obcí) se na činnosti podílejí další aktéři – představitelé občanské společnosti, environmentálně a sociálně zaměřené nestátní neziskové organizace, představitelé místní podnikatelské sféry, zájmové svazy apod.

Přeshraniční spolupráce

Euroregiony (případně sdružení obcí) jsou důležitým článkem přeshraniční spolupráce v Česku.

V rámci programů přeshraniční spolupráce spravují prostředky určené na projekty menších finančních objemů v části území příslušného programu.

Tyto fondy podporují především projekty prohlubující přímou komunikaci a kooperaci mezi obyvateli příhraničních regionů.

Každé programové území je pro potřeby fondů rozděleno na několik částí a v každé z nich spravuje určený Euroregion (případně regionální sdružení obcí) přidělený fond.

Země /Euroregiony

Česko ↔ Sasko

Euroregion Nisa
Euroregion Labe
Euroregion Krušnohoří
Euroregion Egrensis

Česko ↔ Bavorsko

Euroregion Egrensis
Euroregion Šumava

Česko ↔ Rakousko

Euroregion Silva Nortica
Sdružení obcí Vysočiny
Sdružení obcí a měst Jižní Moravy (Euroregion Pomoraví)

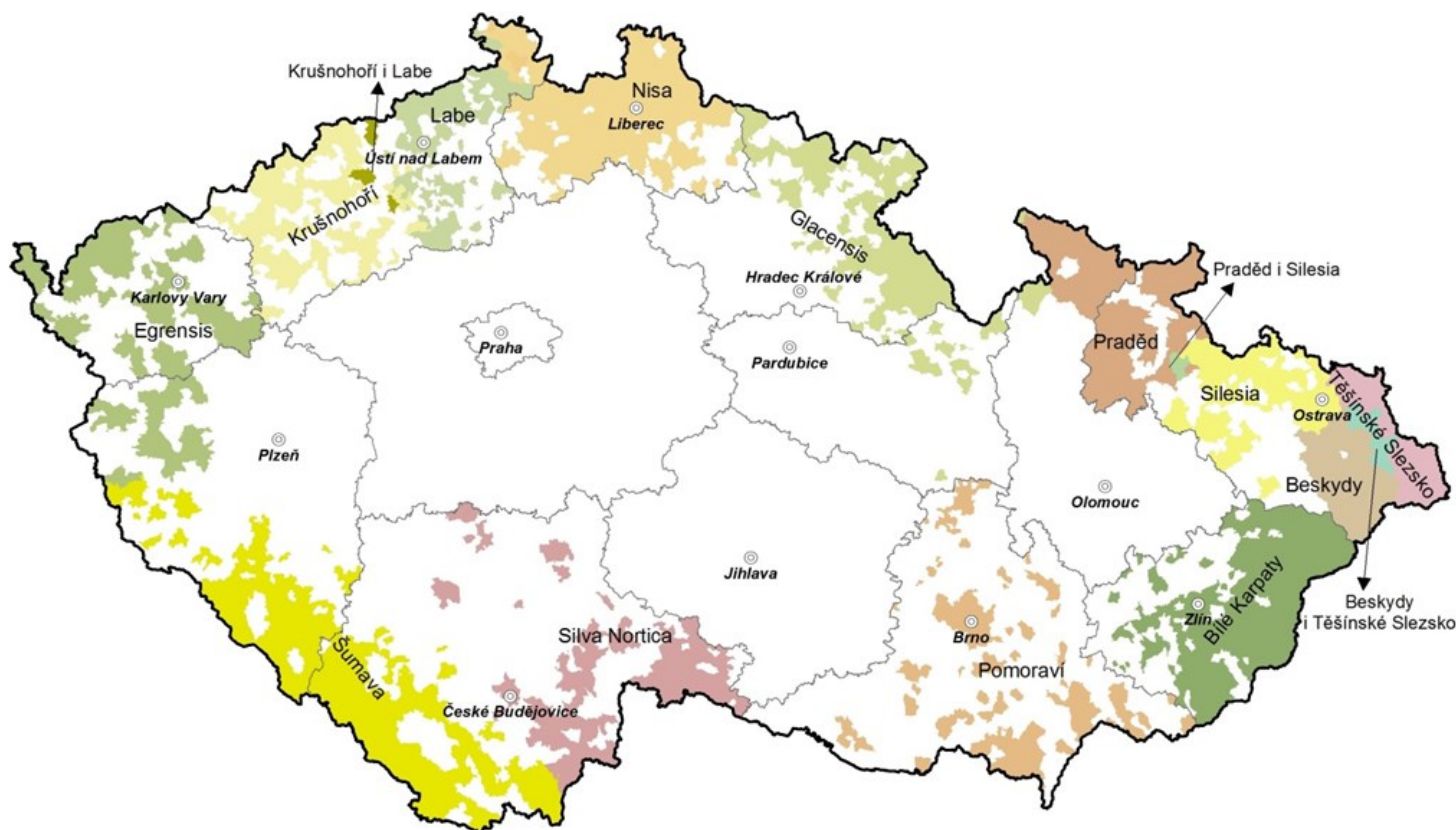
Česko ↔ Slovensko

Euroregion Bílé Karpaty

Česko ↔ Polsko

Euroregion Beskydy – Beskydy
Regionální sdružení pro česko-polskou spolupráci Těšínské Slezsko
Euroregion Silesia
Euroregion Praděd
Euroregion Glacensis
Euroregion Nisa

Členské obce jednotlivých euroregionů

V rámci dozoru a kontroly stát a příslušné orgány státní správy zjišťují, zda územní samosprávné celky při výkonu jejich působnosti respektují platné právní předpisy. Dozorová a kontrolní oprávnění se pak odlišují podle toho, zda se jedná ze strany územního samosprávného celku o výkon samostatné či přenesené působnosti (státní správy).

Samostatná působnost

Dozor

Dozorovým orgánem je v samostatné působnosti pro všechny územní samosprávné celky Ministerstvo vnitra, pokud zvláštní právní předpis nesvěří výkon dozoru jinému orgánu státní správy. Předmětem dozoru jsou obecně závazné vyhlášky jako právní předpisy vydávané územními samosprávnými celky v samostatné působnosti (např. v oblasti místních poplatků, veřejného pořádku či nakládání s komunálním odpadem či hazardních her), usnesení, rozhodnutí a jiná opatření vydávaná v samostatné působnosti, přičemž dozorový orgán posuzuje jejich soulad se zákonem.

Dozorový orgán je oprávněn pozastavit účinnost nezákonné obecně závazné vyhlášky nebo výkon usnesení, rozhodnutí a jiného opatření a následně podat příslušnému soudu návrh na jejich zrušení.

Významnou úlohu při preventivní činnosti, tj. při poskytování metodické pomoci zejména obcím, sehrávají územní dozorová oddělení příslušného odboru Ministerstva vnitra a jejich kontaktní pracoviště dislokované v krajských městech.

Kontrola

Kontrolním orgánem je v samostatné působnosti pro všechny územní samosprávné celky Ministerstvo vnitra. Při výkonu kontroly se zjišťuje, zda orgány obcí a krajů dodržují při

výkonu samostatné působnosti zákony a jiné právní předpisy.

Výsledkem kontroly je protokol, v němž jsou zaznamenána kontrolní zjištění. Kontrolovány jsou např. povinnosti obcí související s konáním zasedání zastupitelstva obce či nakládání s nemovitým majetkem. V případě, že byl při kontrole shledán postup odporující právním předpisům, jsou obce a kraje povinny zjednat nápravu. Je proto stanovena povinnost seznámit s výsledky kontroly zastupitelstvo obce či kraje, navrhnout opatření k nápravě a informovat o tomto kontrolní orgán. Způsob faktické nápravy nicméně závisí na samotných obcích a krajích, neboť Ministerstvo vnitra není oprávněno při výkonu kontrol samostatné působnosti ukládat nápravná opatření. Kontrola má i významnou preventivně metodickou funkci.

Přenesená působnost

Dozor

V případě přenesené působnosti je dozorovým orgánem pro obce krajský úřad a pro kraje a hlavní město Prahu věcně příslušné ministerstvo. Předmětem dozoru jsou nařízení jako právní předpisy vydávané v přenesené působnosti (např. tržní řád), usnesení, rozhodnutí a jiná opatření vydávaná v přenesené působnosti. Dozorový orgán posuzuje, zda nařízení neodporují zákonům a jiným právním předpisům a ostatní právní akty v jejich mezích též usnesení vlády, směrnici ústředního správního úřadu nebo opatření příslušného orgánu veřejné správy přijatému při kontrole výkonu přenesené působnosti.

Dozorový orgán je oprávněn pozastavit účinnost nařízení odporujícímu právním předpisům. V případě ostatních právních aktů má dozorový orgán možnost je sám zrušit.

Kontrola

Kontrolním orgánem je v případě přenesené působnosti pro obce krajský úřad a pro kraje a hlavní město Prahu věcně příslušné ministerstvo. Při výkonu kontroly se zjišťuje, zda jsou obcemi a kraji na daném úseku státní správy, dodržovány při výkonu přenesené působnosti zákony, jiné právní předpisy a v jejich mezích též usnesení vlády, směrnice ústředních správních úřadů, jakož i opatření příslušných orgánů veřejné správy přijatá při kontrole výkonu přenesené působnosti.

Výsledkem kontroly je protokol, kde jsou zaznamenána kontrolní zjištění a uložená opatření k nápravě, která může na rozdíl od samostatné působnosti kontrolní orgán přímo ukládat. V případě, že byly při kontrole shledány nedostatky je stanovena povinnost zajistit nápravu nedostatků zjištěných kontrolou a splnění uložených opatření.

Finanční kontrola

Cíly finanční kontroly je prověřit dodržování právních předpisů a zajistit ochranu veřejných prostředků při efektivním a hospodárném výkonu veřejné správy.

Odpovědnost za provádění finanční kontroly mají vedoucí orgány veřejné správy v rámci svých pravomocí. Finanční kontrolu tvoří zejména veřejnosprávní kontrola a vnitřní kontrolní systém.

Veřejnosprávní kontrola má za úkol kontrolovat vynakládání veřejných výdajů, a to předběžně, v průběhu i následně. Ústředním správním úřadem pro finanční kontrolu je Ministerstvo financí. Veřejnosprávní kontrolu pro organizační složky státu provádí Ministerstvo financí spolu s finančními úřady.

Vnitřní kontrolní systém povinně pro svou organizaci zavádí vedoucí orgánu veřejné správy. Tento systém vytváří podmínky pro hospodárný, efektivní a účelný výkon veřejné správy. Systém

zahrnuje řídicí kontrolu a funkci interního auditu.

Řídicí kontrola je koncipována jako třífázový postup, který je tvořen předběžnou, průběžnou a následnou kontrolou příslušných operací.

Interní audit je nezávislé a objektivní přezkoumávání a vyhodnocování operací a vnitřního kontrolního systému orgánu veřejné správy, které zjišťuje funkčně nezávislý subjekt. Interní audit zahrnuje zejména finanční audit (kontrola majetku a zdrojů jeho financování), audit systémů (hodnocení systémů zajištění příjmů kontrolovaného orgánu veřejné správy), audit výkonu (kontrola hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti vnitřního kontrolního systému).

Přezkum hospodaření územních samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí

Přezkoumávání hospodaření je prováděno každý rok. V případě krajů provádí přezkoumávání Ministerstvo financí. V případě obcí existují dvě možnosti, buď obec svěří přezkoumávání externímu auditorovi na vlastní náklady, nebo přezkoumávání hospodaření provede krajský úřad v přenesené působnosti na náklady kraje. U hlavního města Prahy přezkoumávání provádí Ministerstvo financí.

Předmětem přezkoumání jsou údaje o ročním

hospodaření územně samosprávného celku, tvořící součást závěrečného účtu, zejména plnění příjmů a výdajů rozpočtu, finanční a peněžní operace, náklady a výnosy podnikatelské činnosti, vyúčtování a vypořádání finančních vztahů ke státnímu rozpočtu.

Přezkoumávání u dobrovolných svazků obcí vykonává buď kraj, nebo auditor. V případě městských částí hl. m. Prahy a městských částí a městských obvodů územně členěných statutárních měst buď magistrát, nebo auditor.

Nejvyšší kontrolní úřad

Nejvyšší kontrolní úřad je nezávislá kontrolní instituce, jejímž posláním je kontrolovat hospodaření státu – a to jak na straně příjmů, tak na straně výdajů.

Nejvyšší kontrolní úřad předkládá vládě, Parlamentu ČR, ale i odborné a široké veřejnosti nezávislé a nestranné informace o tom, zda byly prostředky státu vynaloženy účelně, hospodárně

a efektivně a zda při tom byly dodrženy právně závazné normy. Smyslem Nejvyššího kontrolního úřadu je odpovědět na otázku, zda a do jaké míry přispěly veřejné prostředky k zlepšení stavu, a upozornit na slabiny v rámci jejich vynakládání.

Porušení rozpočtové kázně u územních rozpočtů

Porušením rozpočtové kázně je zejména každé neoprávněné použití nebo zadržení peněžních prostředků poskytnutých jako dotace nebo návratná finanční výpomoc z rozpočtu územního samosprávného celku, hlavního města Prahy, Regionální rady regionu soudržnosti nebo svazku obcí.

Fyzická nebo právnická osoba, která porušila rozpočtovou kázeň, je povinna provést odvod za porušení rozpočtové kázně do rozpočtu, z něhož jí byly peněžní prostředky poskytnuty. Za prodlení s odvodem za porušení rozpočtové kázně je ten, kdo rozpočtovou kázeň porušil, povinen zaplatit penále.

Volební systém

Volby do zastupitelstev obcí

- každé 4 roky;
- poměrný volební systém kandidátních listin;
- uzavírací klauzule nutná k získání mandátu: 5 % hlasů;
- kandidující strany (s kandidáty) jsou uvedeny na jediném volebním lístku a volič disponuje tolika hlasy, kolik je v obci členů zastupitelstva;
- zastupitelstva obcí mají dle počtu obyvatel v obci mezi 5 až 55 zastupiteli.
- volič může dát hlasy: A) jedné kandidující volební straně, B) kandidátům napříč volebními stranami (tzv. panašování), nebo C) kombinace — volič označí jednu volební stranu a k tomu několik kandidátů z jiných stran. Hlasy poté jdou přednostně vybraným kandidátům jiných stran a zbytek zaškrtnuté straně.

Volby do zastupitelstev krajů

- každé 4 roky;
- poměrný volební systém kandidátních listin;
- uzavírací klauzule nutná k získání mandátu: 5 % hlasů;
- vázané kandidátní listiny, ale s možností udělení až 4 preferenčních hlasů;
- zastupitelstvo krajů má dle počtu obyvatel kraje 45 až 65 členů;
- každý volič před konáním voleb obdrží kompletní sadu volebních lístků s kandidujícími volebními stranami;
- volič volí jednu volební stranu jako celek.

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

- každé 4 roky;
- poměrný volební systém kandidátních listin;
- uzavírací klauzule nutná k získání mandátu: 5 % hlasů;
- vázané kandidátní listiny, ale s možností udělení až 4 preferenčních hlasů;
- Poslanecká sněmovna čítá 200 poslanců;
- každý volič před konáním voleb obdrží kompletní sadu volebních lístků s kandidujícími volebními stranami;
- volič volí jednu volební stranu jako celek.

Volby do Senátu Parlamentu ČR

- každé 2 roky 1/3 senátorů; funkční období na 6 let;
- volební systém absolutní většiny;
- jednomandátové volební obvody;
- do obvyklého druhého kola postupují dva kandidáti s nejvíce hlasy z prvního kola — pokud ani jeden nezískal absolutní většinu již v prvním kole;
- ve druhém kole získává jeden ze dvou postupujících kandidátů absolutní většinu hlasů;
- volič disponuje jedním hlasem pro každé ze dvou kol voleb.

Volby do Evropského parlamentu

- každých 5 let;
- poměrný volební systém kandidátních listin;
- uzavírací klauzule nutná k získání mandátu: 5 % hlasů;
- vázané kandidátní listiny, ale s možností udělení až 2 preferenčních hlasů;
- Česká republika má v Evropském parlamentu vyhrazených 21 mandátů;
- každý volič před konáním voleb obdrží kompletní sadu volebních lístků s kandidujícími volebními stranami;
- volič volí jednu volební stranu jako celek.

Volby prezidenta republiky

- každých 5 let;
- pro kandidaturu je potřeba získat podporu 20 poslanců, 10 senátorů, nebo 50 000 občanů;
- volební systém absolutní většiny;
- do případného druhého kola postupují dva kandidáti s nejvíce hlasy z prvního kola — pokud ani jeden nezískal absolutní většinu již v prvním kole;
- každý volič před konáním voleb obdrží kompletní sadu volebních lístků s kandidujícími volebními stranami;
- volič volí jednoho kandidáta.

VOLEBNÍ ÚČAST PŘI POSLEDNÍCH VOLBÁCH

Prezident republiky: 61 % a 59 % (2. kolo) (2013)

Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR: 59 % (2013)

Senát Parlamentu ČR: 34 % a 15 % (2. kolo) (2016)

Zastupitelstva krajů: 35 % (2016)

Zastupitelstva obcí: 44 % (2014)

Evropský parlament: 18 % (2014)

Volební právo:

Aktivní volební právo (právo volit):

- Ve všech typech voleb občané ČR od 18 let věku.
- Ve volbách do zastupitelstva obcí mohou volit nejen občané ČR, ale také cizinci ze zemí EU s trvalým pobytem v dané obci.
- Ve volbách do Evropského parlamentu mohou volit cizinci ze zemí EU s trvalým, nebo přechodným pobytem v ČR v délce trvání nejméně 45 dní před konáním voleb.

Pasivní volební právo (právo být volen/kandidovat):

- Volby do zastupitelstev obcí a krajů od 18 let;
- Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a do Evropského parlamentu od 21 let;
- Volby do Senátu Parlamentu ČR a volba prezidenta republiky od 40 let.

Veřejnost a veřejná správa

Celostátní referendum

Celostátní referendum se vyhlašuje zvláštním ústavním zákonem. V historii České republiky se konalo pouze jedno celostátní referendum, a to o vstupu České republiky do Evropské unie (v roce 2004). Zákon o obecném referendu v ČR není.

Krajské referendum

V krajském referendu mohou rozhodovat voliči formou souhlasu či nesouhlasu o konkrétně položených otázkách, které patří do samostatné působnosti kraje.

Krajské referendum lze konat jen na celém území kraje. Právo hlasovat v krajském referendu má každá osoba, která má právo volit do zastupitelstva kraje.

Krajské referendum se koná, jestliže se na tom usnese zastupitelstvo kraje, nebo přípravný výbor podá návrh na konání krajského referenda a zastupitelstvo kraje rozhodne o jeho vyhlášení.

Návrh přípravného výboru může být podán, pokud jej podpořilo svým podpisem alespoň 6 % oprávněných osob s trvalým pobytem v kraji, v němž má být referendum konáno.

V České republice stále chybí praxe s pořádáním krajských referend, neboť dosud nebylo žádné realizováno.

Místní referendum

V místním referendu mohou rozhodovat voliči formou souhlasu či nesouhlasu o konkrétně položených otázkách, které patří do samostatné

působnosti obce, města, statutárního města, městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města a městské části hlavního města Prahy, a hlavního města Prahy.

Místní referendum se koná, jestliže se na tom usnese zastupitelstvo obce nebo přípravný výbor podá návrh na jeho konání a zastupitelstvo obce rozhodne o jeho vyhlášení.

Návrh přípravného výboru může být podán, pokud jej podpořilo svým podpisem v obci nebo v její části, jde-li o místní referendum na území části obce, která není městskou částí nebo městským obvodem:

do **3 000** obyvatel

– alespoň **30 %** oprávněných osob

do **20 000** obyvatel

– alespoň **20 %** oprávněných osob

do **200 000** obyvatel

– alespoň **10 %** oprávněných osob

nad **200 000** obyvatel

– alespoň **6 %** oprávněných osob

K platnosti rozhodnutí v místním referendu je třeba účasti alespoň 35 % oprávněných osob. Rozhodnutí v místním referendu je závazné, hlasovala-li pro ně nadpoloviční většina oprávněných osob, které se místního referenda zúčastnily a alespoň 25 % oprávněných osob.

Místní ani krajské referendum nelze konat k otázkám rozpočtů, zřizování nebo rušení orgánů samospráv, volbě nebo odvolání volených nebo jmenovaných představitelů samospráv, tím také k personálnímu obsazení samospráv, otázka

v referendu nesmí být v rozporu s platnými právními předpisy a nelze jimi zavádět ani rušit obecně závazné vyhlášky. Referendum rovněž není možné konat v případě, kdy od platného rozhodnutí v referendu do podání návrhu na konání místního nebo krajského referenda v téže věci neuplynulo 24 měsíců.

Účast občanů na jednáních orgánů samosprávy

Fyzická účast na jednáních samosprávných orgánů je jednou z dalších aktivit veřejnosti, jak se zapojovat do chodu a kontroly veřejné správy. Občané se mohou účastnit veřejných zasedání, zpravidla zasedání zastupitelstev obcí a krajů. Naopak například jednání rady obce či kraje jsou neveřejná.

Petice

Petice je formou žádosti, návrhu nebo stížnosti ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, kterou se občané obrací na věcně příslušný státní orgán. Petice přitom nesmí vyzývat k porušování ústavy a zákonů.

Pro organizaci sběru podpisů a kontaktu se státními orgány občané mohou vytvořit tzv. petiční výbor, se kterým bude dále státní orgán výhradně komunikovat.

Organizátoři petice mají plné právo vyzývat občany k podpisu petice, která splňuje zákon. Občané pod petici uvádějí své jméno, příjmení a bydliště. Petice je tedy písemná a pouze taková je akceptovaná.

Státní orgán je ze zákona povinen petici přijmout a do 30 dnů na ní písemně odpovědět. V odpovědi uvede stanovisko k obsahu a způsob jejího vyřízení. V případě, že se netýká jeho agendy, je státní orgán povinen ji zaslat příslušnému orgánu.

Právo na informace

Důležitou oblastí veřejné kontroly činnosti veřejné správy je právo na informace, jehož realizace je základní podmínkou pro výkon veřejné kontroly a též další participace veřejnosti na činnosti veřejné správy.

V České republice je právo na informace zakotveno v Listině základních práv a svobod, stejně jako povinnost státních orgánů a územních samosprávných celků informace o své činnosti poskytovat.

Právní úprava je pak blíže rozvedena v zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, který upravuje základní pravidla pro aktivní zveřejňování informací subjekty veřejného sektoru, a též proces poskytování informací těmito subjekty žadatelům o informace.

Na základě předmětného zákona má každý právo obracet se na subjekty veřejného sektoru se žádostí o informace, které mají povinnost v zákonné lhůtě (v zásadě 15 dní) informace poskytnout, případně, pokud k tomu existuje zákonný důvod ochrany určité informace, žádost rozhodnutím, které je přezkoumatelné nadřízeným orgánem, zcela nebo zčásti odmítnout.

Financování

Veřejné rozpočty

Veřejná správa řídí veřejný sektor, prostřednictvím kterého jsou občanům poskytovány veřejné statky na základě neziskového principu. Proto financování probíhá prostřednictvím **veřejných rozpočtů**, které by měly zajistit hospodárné využití finančních příjmů.

Daňové zatížení

Nejvýznamnějším příjmem veřejných rozpočtů jsou daňové příjmy. Vybrané daňové příjmy se také označují jako **daňové zatížení**.

Daňové zatížení se měří například jako procento hrubého domácího produktu. V České republice se daňové zatížení v roce 2015 rovnalo 33,47 % HDP. Dlouhodobě je toto procento přibližně stejné.

Rozpočtová soustava

Financování veřejné správy je organizováno prostřednictvím veřejných rozpočtů – **rozpočtové soustavy**.

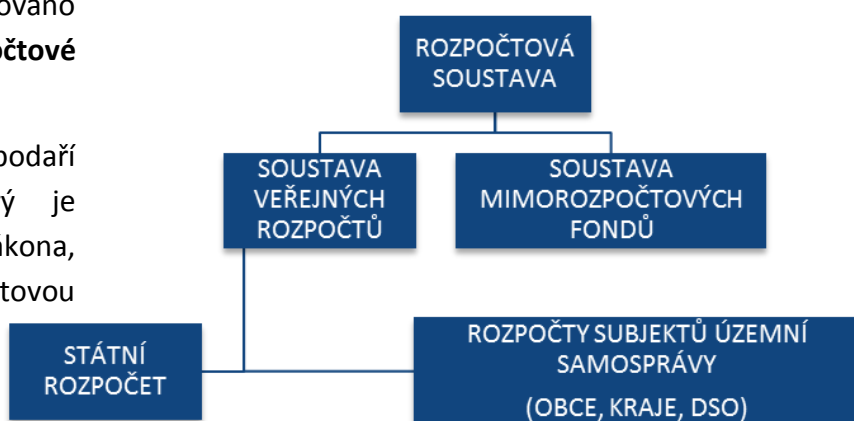
Každý subjekt veřejné správy hospodaří prostřednictvím svého rozpočtu, který je vytvářen povinně na základě zákona, a dohromady tyto rozpočty tvoří rozpočtovou soustavu.

Státní rozpočet v sobě zahrnuje zhruba 80 % příjmů a výdajů z rozpočtové soustavy. Současně ale z tohoto objemu jde část finančních prostředků ve formě transferů do rozpočtů územních samospráv.

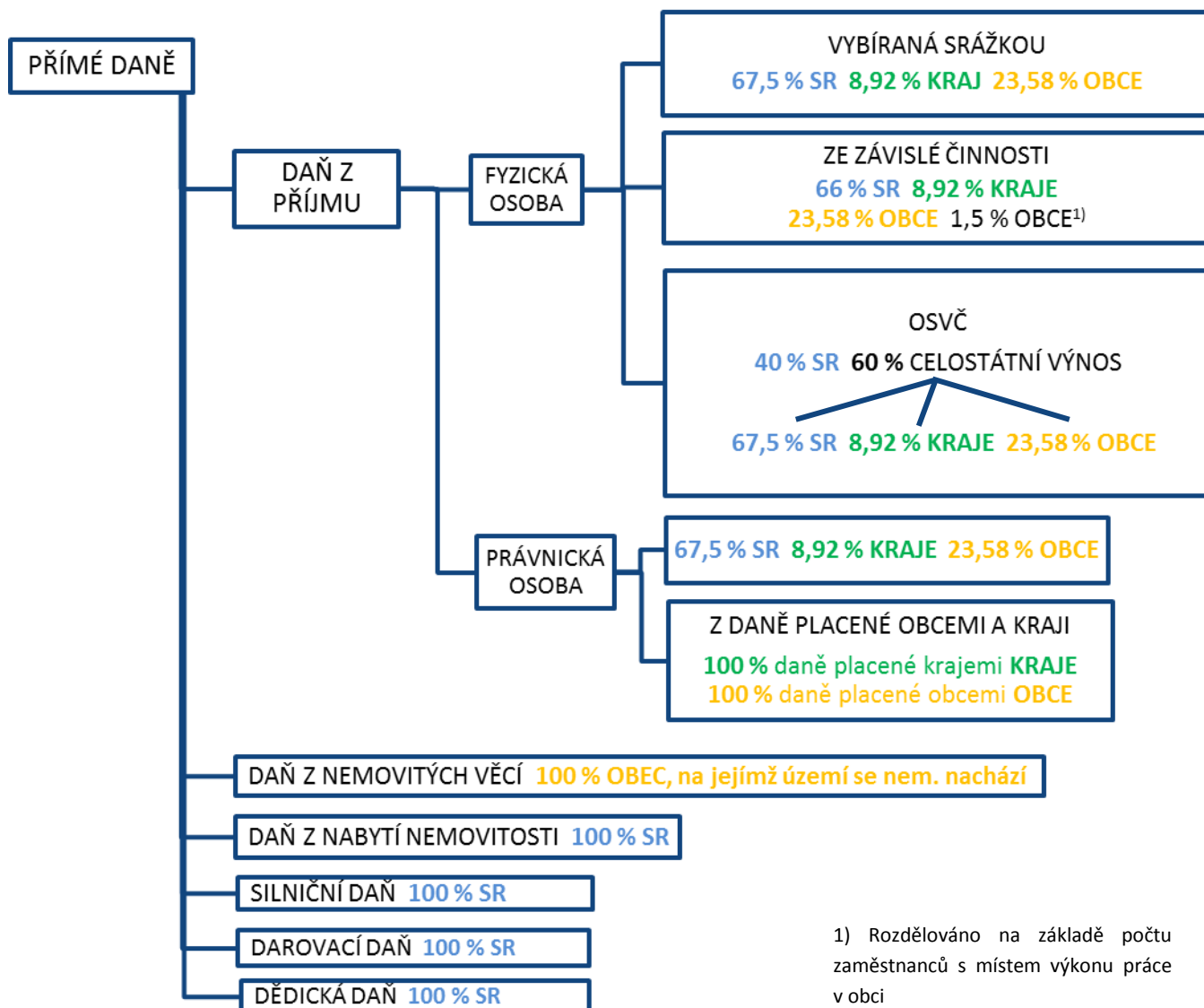
Prostřednictvím rozpočtové soustavy jsou přerozdělovány finanční prostředky. Do kterého veřejného rozpočtu plyne výnos z konkrétních druhů daní, je určeno zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní.

Soustava mimorozpočtových fondů zachycuje hospodaření ostatních složek veřejných rozpočtů. Může se jednat o státní fondy, ale i fondy obcí a krajů. Mimorozpočtové peněžní fondy jsou zřizovány podle zákona a většinou jsou účelově vázané, aby zajistily stabilitu financování klíčových oblastí veřejné správy.

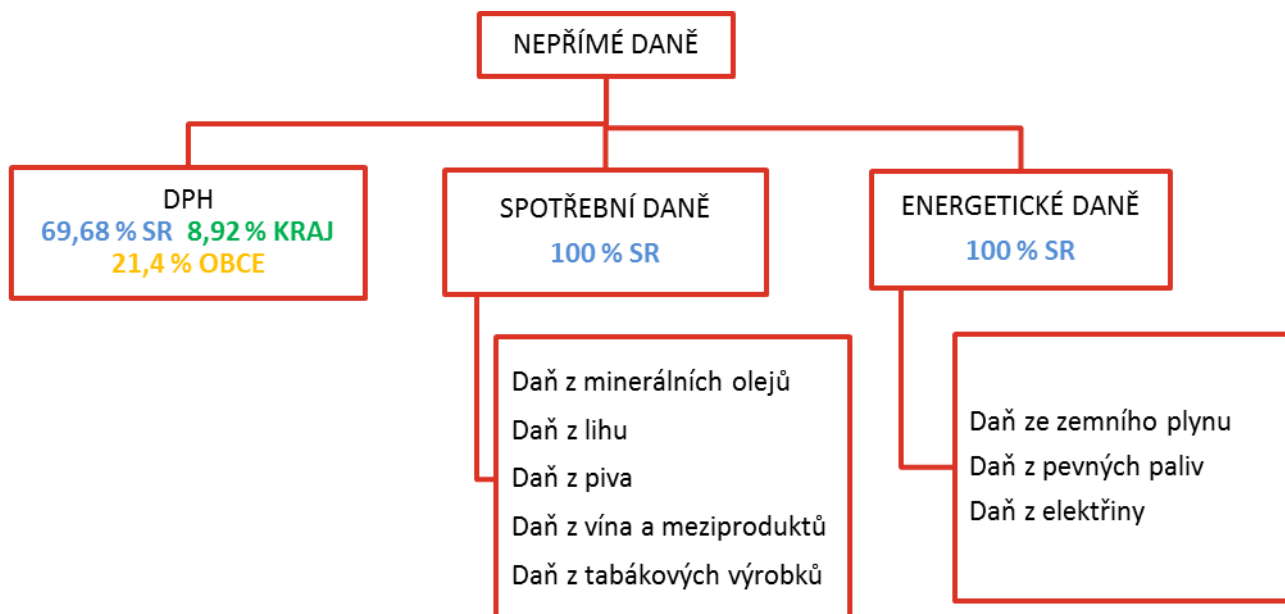
Zjednodušené schéma rozpočtové soustavy ČR

Daňový systém ČR jako příjem veřejných rozpočtů

1) Rozdělováno na základě počtu zaměstnanců s místem výkonu práce v obci

Pojistné (sociální příspěvky)

Specifickým druhem daně, která je v neposlední řadě také významným příjmem veřejných rozpočtů, je **pojistné**, povinně placené ze strany občana jako zaměstnance, ale také ze strany zaměstnavatele.

Pojistné slouží k **financování sociálního zabezpečení**. Fungování sociálního zabezpečení je založeno na principu solidarity, avšak v modelu sociálního pojištění v České republice hraje roli i zásluhovost.

Sociální pojištění tvoří:

- nemocenské pojištění;
- důchodové pojištění;
- zabezpečení v nezaměstnanosti.

Příjmy ze zdravotního pojištění plynou do rozpočtů zdravotních pojišťoven. Za osoby, které jsou nevýdělečně činné, platí toto pojištění stát. Pojistné na sociální zabezpečení (důchodové, nemocenské a zabezpečení v nezaměstnanosti) je příjmem státního rozpočtu.

Struktura příjmů veřejných rozpočtů

Největší podíl z příjmů veřejných rozpočtů tvoří **daňové příjmy** a **příjmy z pojistného na sociální zabezpečení**. Dalšími složkami jsou **dotace** (z mezinárodních organizací, především z Evropské unie) a **ostatní příjmy**, které v sobě zahrnují příjmy z vlastnictví, z prodeje zboží a služeb, pokuty a penále a transfery.

Struktura příjmů státního rozpočtu

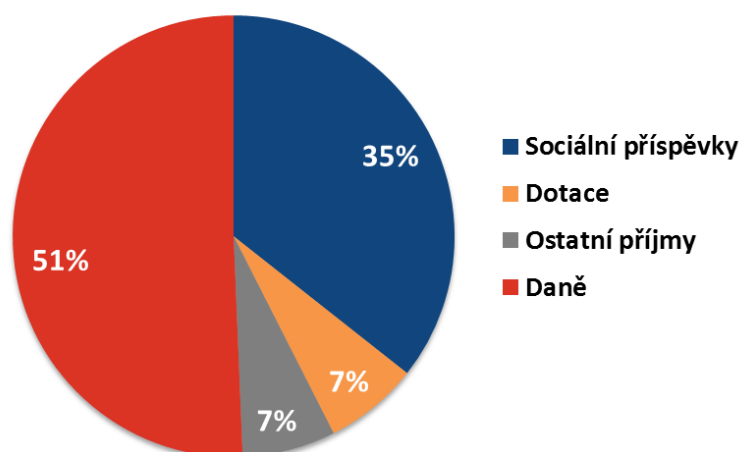
U příjmů státního rozpočtu lze sledovat jednotlivé druhy daní. Nejvyšší výnos má daň z přidané hodnoty a daně z příjmu. Zároveň pojistné na sociální zabezpečení tvoří významnou položku příjmů státního rozpočtu.

Dotace

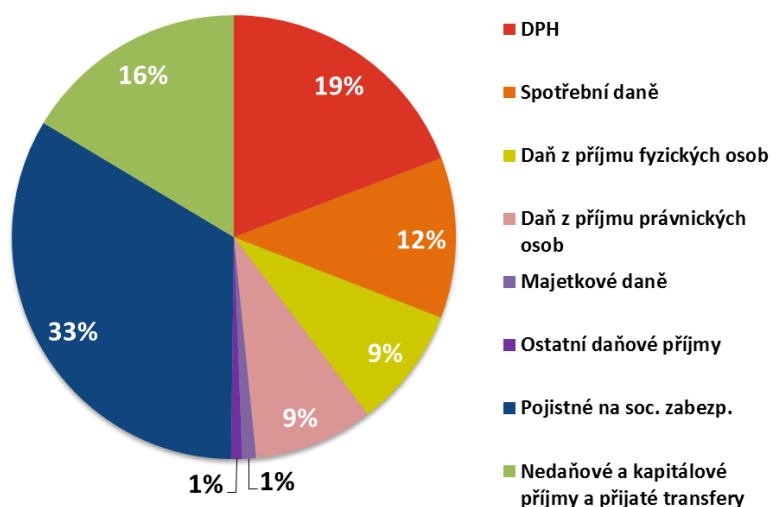
Velký vliv na příjmy vládních rozpočtů mají finance z Evropských fondů. Česká republika od doby svého vstupu do Evropské unie v roce

2004 do roku 2016 čerpala z Evropských fondů celkem 1 112,4 miliardy korun, do rozpočtu EU za to samé období odvedla 473,4 miliardy korun. Z těchto údajů je zřejmé, že Česká republika **získala 638,9 miliardy korun**.

Struktura příjmů veřejných rozpočtů v r. 2016

Struktura příjmů státního rozpočtu v r. 2016

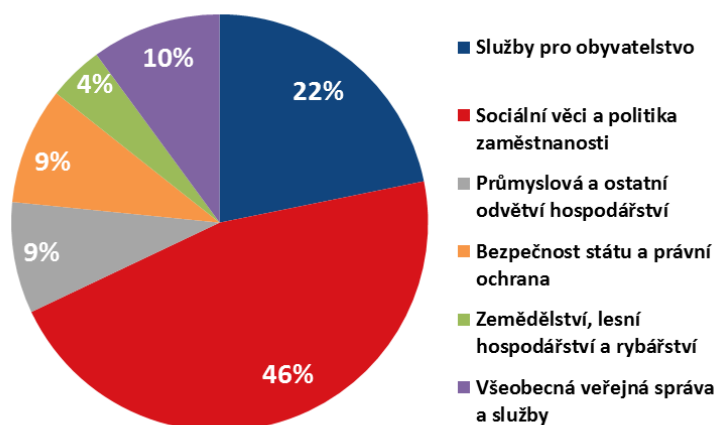
Veřejná správa patří k největším příjemcům finančních prostředků z evropských fondů.

Z hlediska celkového objemu vyčerpaly značnou část finančních prostředků velké infrastrukturní projekty na výstavbu či rekonstrukci páteřní silniční a železniční sítě a rekonstrukce komunikací ve vlastnictví krajů a obcí. Rovněž výstavba výzkumných center a rekonstrukce mnoha objektů státní správy a především samosprávy, obnova kulturních památek a vybudování infrastruktury pro podporu cestovního ruchu, vybavení zařízení poskytujících veřejné služby, zajištění odkanalizování obcí nad 2 000 obyvatel, projekty zaměřené na ochranu životního prostředí a mnohé další by se bez evropské podpory stěží realizovala v daném rozsahu.

Měkké projekty dotované například z operačního programu Zaměstnanost (např. vzdělávací a sociální projekty, modernizace veřejné správy a další) od roku 2014 do konce roku 2016 čerpaly 34 mld. korun. Jedná se téměř o polovinu celkové alokace.

Nemalou podporu získaly i tisíce malých projektů obcí sdružených do Místních akčních skupin a přispěly tak významnou měrou ke zlepšení prostředí a služeb ve venkovském prostoru. Mimo těchto finančně velkých investic bylo realizováno i množství projektů na podporu lidských zdrojů, na jejich vzdělávání, zkvalitnění využití volného času a velká pomoc byla směřována i k sociálně znevýhodněným skupinám obyvatel. Technická pomoc jako součást evropských fondů pak financovala také personálně i odborně náročnou obsluhu samotné implementace strukturálních fondů EU v ČR.

Struktura výdajů státního rozpočtu v r. 2016

Financování obcí a krajů

Rozpočty územních samosprávných celků jsou nejpočetnější skupinou veřejných rozpočtů, i když celkově představují pouze třetinu všech veřejných rozpočtů. Financování představuje významný prvek nejen pro zajištění chodu a fungování územních samosprávných celků, ale i pro rozvoj jejich území a zabezpečování veřejných statků pro obyvatelstvo.

Obce a kraje však nejsou finančně soběstačné a jsou tudíž závislé na cizích zdrojích. U krajů se jedná především o příjmy v podobě transferů ze strany státu. U obcí jsou nejvýznamnějším příjmem daně a dále transfery z ostatních veřejných rozpočtů. Hospodaření je tedy silně ovlivněno i celkovou ekonomickou situací státu, která působí na výši daňových příjmů a transferů.

Příjmy

Daňové příjmy obcí a krajů

Nejvýznamnějším daňovým příjmem jsou pro obce daň z přidané hodnoty (DPH) a daň z příjmů. Příjem z daně z nemovitých věcí je jediná daň, kterou mohou obce prostřednictvím nastavení koeficientů přímo ovlivnit, celý výnos daně jde do rozpočtu obce, na jejímž území se nemovitost nachází.

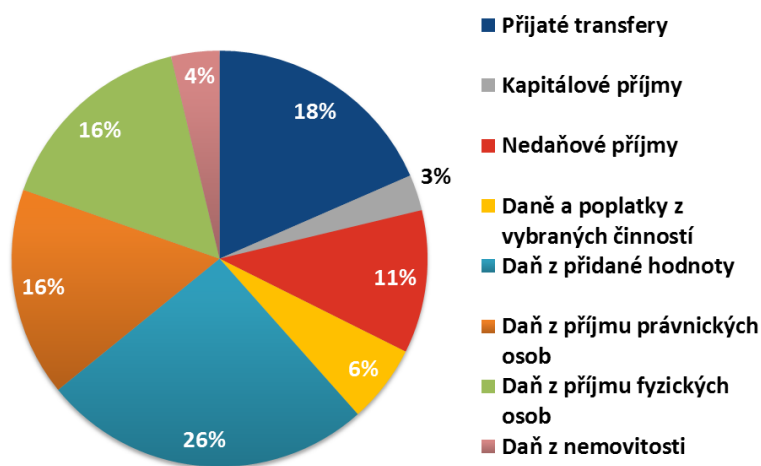
Obce mají možnost ovlivnit i výši daňové sazby u daně z nemovitých věcí na svém území stanovením místního koeficientu obecně závaznou vyhláškou. Obce jsou při zavádění těchto koeficientů, které by mohly zvýšit příjmy, však opatrné, jelikož se jedná o nepopulární opatření, které může snadno negativně ovlivnit veřejné mínění a následně i rozhodování občanů při příštích volbách.

U krajů tvoří daně jen 36 % ze všech příjmů. Největší podíl tvoří daň z přidané hodnoty. Pro kraje jsou však nejvýznamnějším příjmem transfery obdržené ze státního rozpočtu

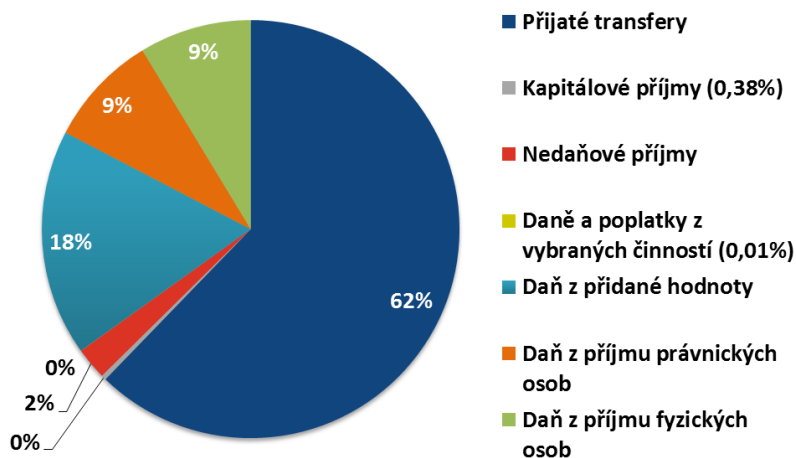
a ze státních fondů, jedná se o výrazně vyšší částku, než jsou daňové příjmy, celkem 104,7 mld. Kč.

Údaje se vztahují k roku 2016.

Složení příjmů obcí a Dobrovolných svazků obcí, 2016

Složení příjmů krajů, 2016

Příspěvek na výkon státní správy

Významným zdrojem příjmů pro obce je příspěvek na výkon státní správy. Příspěvek pro jednotlivé obce (na výkon státní správy v přenesené působnosti) stanovuje Ministerstvo vnitra, nicméně je omezeno vstupním faktorem, a to celkovým přiděleným objemem prostředků na daný rok, který plyne ze státního rozpočtu.

Příspěvek je obcím přidělován na základě velikosti obce určené počtem obyvatel a velikosti správního obvodu obce v dané působnosti, vyjádřeného rovněž v počtu obyvatel. U obcí s rozšířenou působností (ORP) hraje ještě roli poměr velikosti správního obvodu k velikosti samotného správního centra v počtu obyvatel.

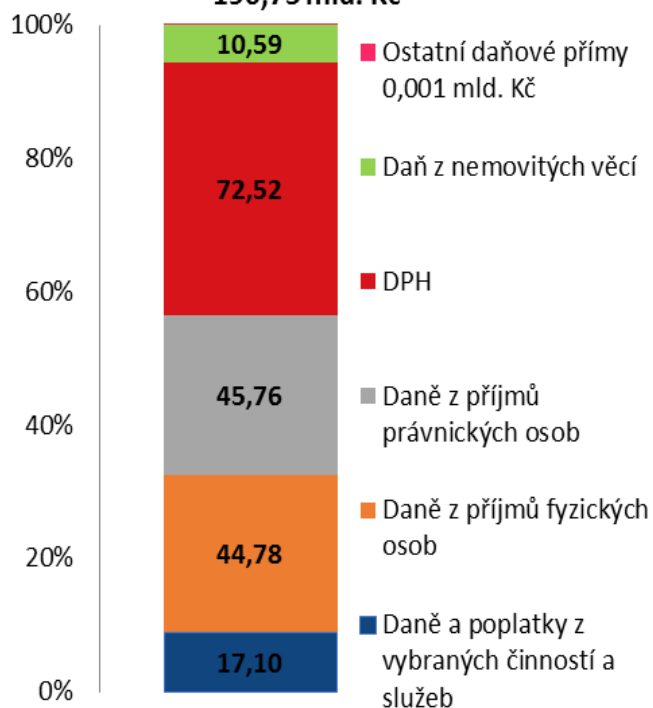
Při výpočtu příspěvku se vychází z pěti typů správních rolí obcí: základní působnost, matriční úřady, stavební úřady, obce s pověřeným obecním úřadem, obce s rozšířenou působností. Celkový příspěvek konkrétní obce se skládá z dílčích příspěvků pro jednotlivé příslušné role.

Nově (od roku 2017) je také součástí této položky příspěvek na veřejné opatrovnictví, který by měl pokrýt výdaje obcí právě na tuto agendu.

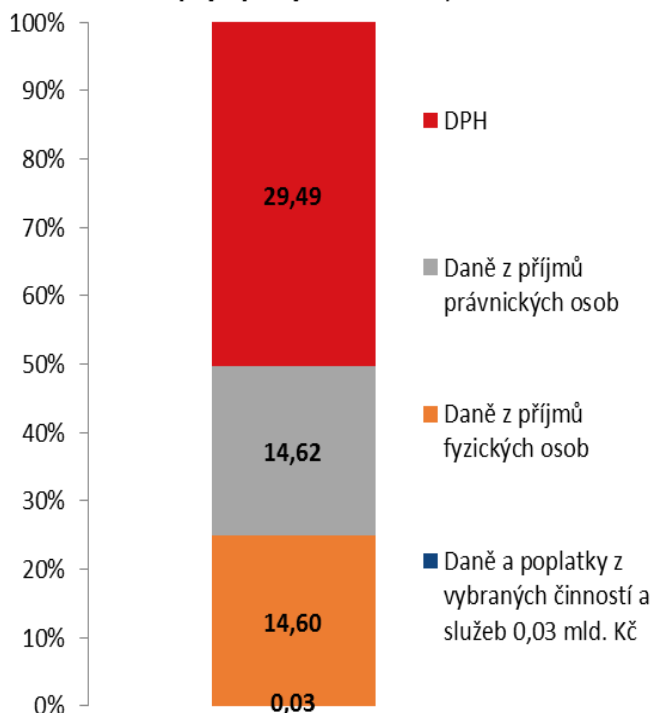
Místní poplatky

Obce jsou oprávněné vybírat místní poplatky. Stanovení poplatků patří do samostatné působnosti obce, která je ve svém území zavedla. Poplatky jsou zaváděny obecně závaznou vyhláškou, ve které jsou upraveny podrobnosti jejich vybírání, zejména sazba poplatku. Jedná se o osm druhů místních poplatků (např. ze psů, rekreačního pobytu, z užívání veřejného prostranství a další).

Daňové příjmy obcí celkem: 190,75 mld. Kč

Daňové příjmy krajů celkem: 58,75 mld. Kč

Výdaje

Výdaje územních rozpočtů v roce 2016

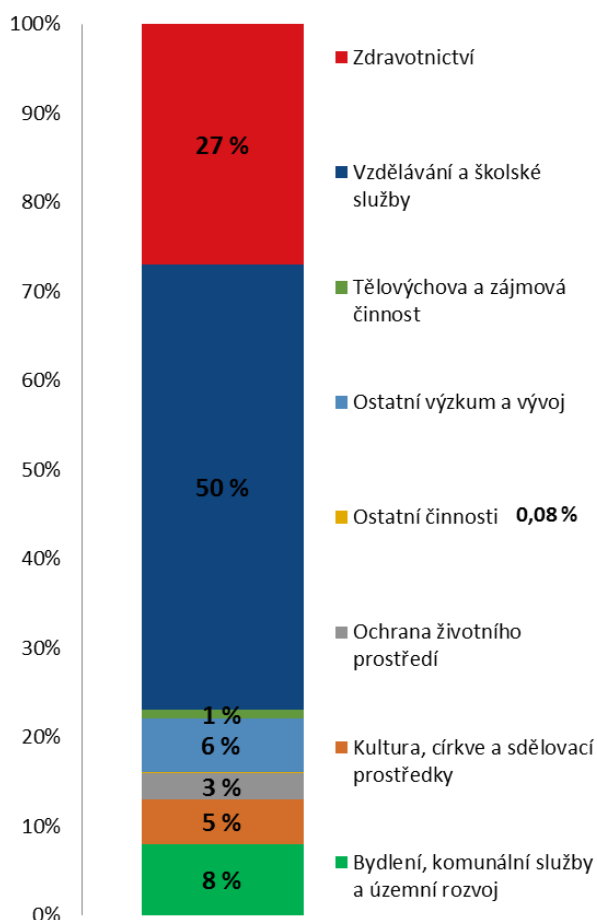
Ve výdajích územních rozpočtů dle odvětví tvoří největší objem výdajů Služby pro obyvatelstvo (53 %) a dále Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství (23 %).

U položky Služby obyvatelstvu (53 % výdajů) se jedná především o výdaje do oblasti vzdělávání a zdravotnictví. V oblasti vzdělávání se na úrovni krajů jedná o výdaje na neinvestiční výdaje na přímé náklady škol (viz výše – platy, učební pomůcky apod.). Kraje mají ve své působnosti zajištění středoškolského vzdělávání, obce pak mají ve své působnosti zajištění předškolního a základního vzdělávání. V oblasti zdravotnictví se jedná především o náklady na chod zdravotnických zařízení, ať už nemocnic nebo ambulantních zařízení apod.

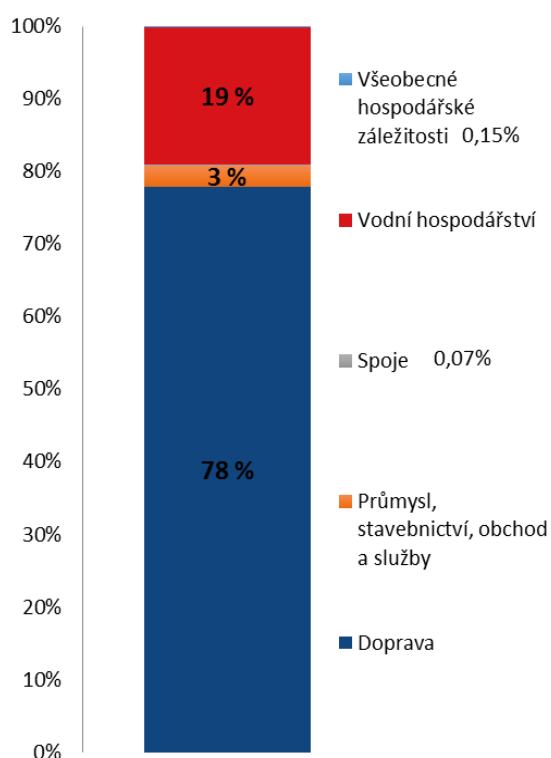
Ve složce Průmyslová a ostatní odvětví (23 % výdajů) velkou část výdajů tvoří oblast dopravy. Kraje zabezpečují především základní dopravní obslužnost železniční a silniční dopravou a správou silnic II. a III. třídy (pravidelná údržba a investice). Obce v rámci své samostatné působnosti zajišťují také dopravní obslužnost, a to nad rámec obslužnosti základní, kterou mají na starosti kraje, jedná se tedy většinou o posílení určitých spojů či zajištění městské hromadné dopravy. Obce jsou také vlastníky a správci místních komunikací a tudíž také musí zajišťovat jejich údržbu, opravy a další investice.

Další významnou složku výdajů územních rozpočtů tvoří Všeobecná veřejná správa a služby (15 % výdajů). Zde činí největší podíl platy zaměstnanců úřadů obcí a krajů, dále s již znatelně menším podílem v řádu jednotek miliard např. povinné pojistné, odměny členů zastupitelstev krajů a obcí, platba daní, nákup služeb apod.

Složení výdajů ve skupině Služby obyvatelstvu v územních rozpočtech, 2016

Složení výdajů ve skupině Průmyslová a ostatní odvětví v územních rozpočtech, 2016

Výsledek hospodaření veřejných rozpočtů

V roce 2016 se saldo veřejných rozpočtů dostalo po mnoha letech do plusu a veřejné rozpočty tak hospodařily s přebytkem ve výši 78 mld. Kč, tj. 1,7 % HDP. Důvodem bylo především navýšení příjmů, zejména všech daňových příjmů a pojistného, ale také nárůst inkasa příjmů z rozpočtu Evropské unie v souvislosti s ukončením čerpání programovém období 2007–2013. To bylo zapříčiněno především pozitivním hospodářským vývojem, ale je možné předpokládat, že vliv mělo také opatření současné vlády v daňové oblasti. Nelze však opomenout, že i na straně výdajů došlo ze strany jednotlivých resortů k úsporám.

Územní samosprávné celky dlouhodobě hospodaří s přebytkem a tak se daří snižovat dluh územních samosprávných celků.

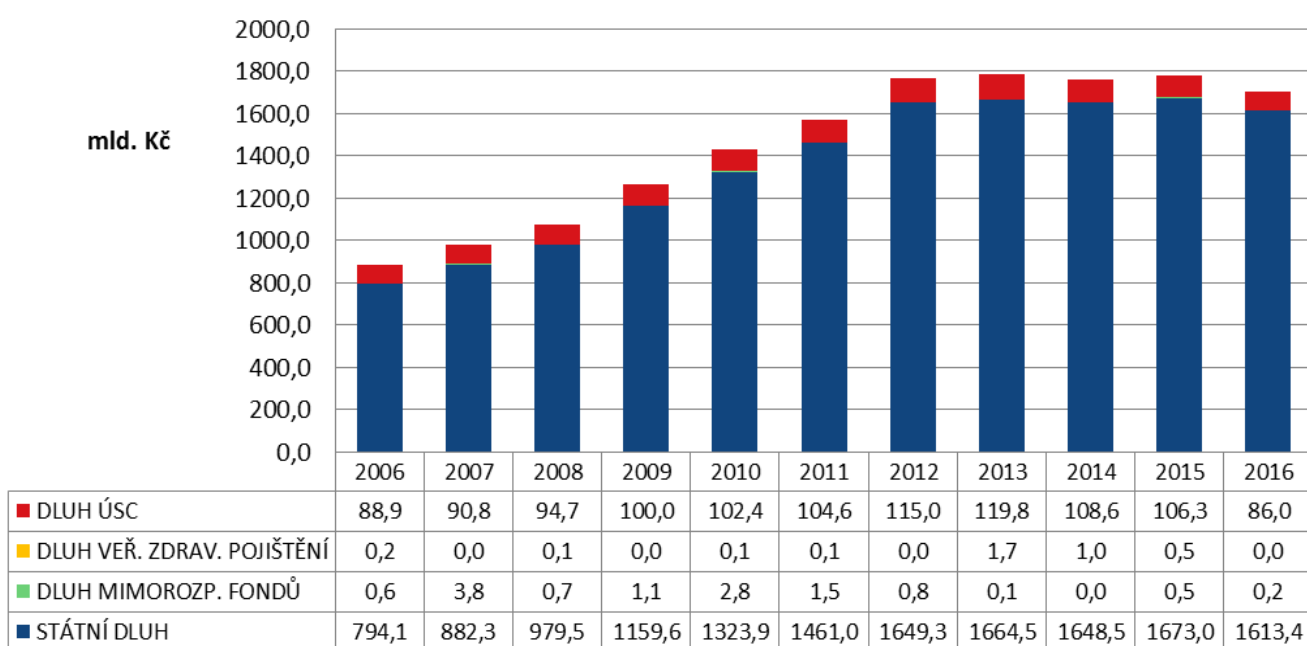
V roce 2016 díky zlepšení hospodaření veřejných rozpočtů klesnul veřejný dluh o 4,5 % na 1 695,9 mld. Kč. Z toho státní dluh činil 1 613,4 mld. Kč (94,9 % veřejného dluhu), dluh krajů 26,4 mld. Kč a dluh obcí 86,9 mld. Kč. Deficit státního rozpočtu je z většiny krytý prodejem vládních dluhopisů na domácím trhu.

Dlouhodobě tvoří státní dluh drtivou většinu veřejného dluhu. Vzhledem k tomu, že státní rozpočet tvoří 80 % veřejných rozpočtů, je logické, že i státní dluh tvoří většinu dluhu veřejného. Hlavní příčinou růstu dluhu tedy zůstává přetrvávající deficitní hospodaření státního rozpočtu.

Státní dluh tvoří z většiny dluh domácí. Ten je tvořen především střednědobými a dlouhodobými dluhopisy vydanými na domácím trhu, celkem 96,8 % domácího dluhu. Menší podíl tvoří státní pokladniční poukázky a spořicí státní dluhopisy. Zahraniční dluh je také z většiny tvořen střednědobými a dlouhodobými státními dluhopisy avšak vydanými na zahraničních trzích, tvoří celkem 79 % zahraničního dluhu, další položkou jsou přijaté zápůjčky a úvěry.

Veřejný dluh je v posledních letech trvalým jevem ve většině vyspělých zemí. Pokud započítáme veřejný dluh jako procento HDP zemí EU, Česká republika je čtvrtá nejméně zadlužená země v rámci EU.

Vývoj a složení veřejného dluhu v mld. Kč, r. 2006 - 2016

Státní služba

Státní služba se v České republice řídí zákonem o státní službě, který upravuje právní poměry státních zaměstnanců vykonávajících státní správu ve služebních úřadech, organizační věci státní služby a související věci personálního charakteru. Tento zákon svým pojetím stanoví zásady a základní hodnoty státní služby s cílem zvýšit výkonnost státní správy, definuje hranici vzájemného působení mezi politickou a úřednickou úrovní, zavádí pravidla pro vzdělávání státních zaměstnanců, zajišťuje profesionalizaci a stabilizaci státní správy zlepšením odbornosti veřejné správy a vybudováním spravedlivého a transparentního systému odměňování.

Přijetí zákona o státní službě vyvolalo zásadní změny ve fungování státní správy v České republice. K 1. červenci 2015, kdy dosáhl zákon o státní službě úplné aplikace, vznikla na základě první systemizace na všech služebních úřadech služební místa, zároveň se podle přechodných ustanovení zákona o státní službě všichni vedoucí zaměstnanci ze zákona stali představenými, započal proces přijímání dosavadních zaměstnanců do služebního poměru, vyhlásování výběrových řízení, organizace úřednických zkoušek a plnění mnoha dalších úkolů, které

zákon o státní službě a související právní předpisy ukládají. Před tímto datem bylo nutné ve velmi krátké době osmi měsíců dokončit legislativní proces přijetím čtrnácti prováděcích předpisů k zákonu o státní službě, vytvořit metodický základ pro aplikaci nové právní úpravy, zajistit podmínky pro koordinaci výkonu státní služby a nastavení jejích základních parametrů.

Věcným garantem za implementaci zákona o státní službě je Ministerstvo vnitra – sekce pro státní službu.

Služební úřady a personální působnost zákona

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů se vztahuje na služební úřady a státní zaměstnance, kteří jsou zařazeni nebo jmenováni na služební místo a vykonávají některé ze stanovených činností v rámci oborů služby.

Služební úřady

Služebním úřadem je správní úřad a dále státní orgán nebo právnická osoba, o kterých tak stanoví jiný zákon. Pro působnost zákona o státní službě je rozhodující, aby správní úřad, jehož zaměstnanci vykonávají ve správních úřadech státní správu, byl zřízen zákonem a výslovně

zákonem označen jako správní úřad nebo orgán státní správy. Na výkonu státní správy se v roce 2017 z celkového počtu 233 služebních úřadů podílelo:

- 14 ministerstev a Úřad vlády,
- 174 služebních úřadů podřízených ministerstvům a jimi řízeným služebním úřadům,
- 13 dalších ústředních správních úřadů,
- 30 služebních úřadů podřízených dalším ústředním správním úřadům a
- Archiv bezpečnostních složek, který nespadá ani do jedné z výše uvedených kategorií.

Z působnosti zákona o státní službě jsou výslovně vyjmuty některé z úřadů, např. Národní bezpečnostní úřad, nebo zaměstnanci některých služebních úřadů, např. člen vlády, jeho poradce, dále předseda a místopředseda Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže, Energetického regulačního úřadu, předseda a inspektor Úřadu pro ochranu osobních údajů a další.

Státní zaměstnanci

Podle zákona o státní službě je státním zaměstnancem fyzická osoba, která byla přijata do služebního poměru a zařazena na služební místo nebo jmenována na služební místo představeného k výkonu některé z činností stanovených v zákoně o státní službě.

Z údajů vedených v Informačním systému o státní službě k 1. 7. 2017 vyplývá, že státní službu v České republice vykonává 64 722 státních zaměstnanců, z toho 9 000 představených a 55 722 státních zaměstnanců, kteří nejsou představenými.

Zákon o státní službě obsahuje taxativní výčet činností, které zahrnuje státní služba, a jsou tudíž vykonávány na systemizovaných služebních místech. V návaznosti na to bylo nařízením vlády

stanoveno 79 oborů služby podle činností a agend vykonávaných ve služebních úřadech.

Stanovení konkrétních oborů služby na jednotlivých služebních místech je v gesci příslušných služebních orgánů a vychází z konkrétních činností, jejichž výkon se na systemizovaných místech požaduje. Od toho se zároveň odvíjí povinnost státních zaměstnanců zařazených na těchto místech vykonat ve stanovených oborech úřednické zkoušky. Každý státní zaměstnanec vykonává státní službu průměrně ve dvou až třech oborech služby.

Právní úprava státní služby

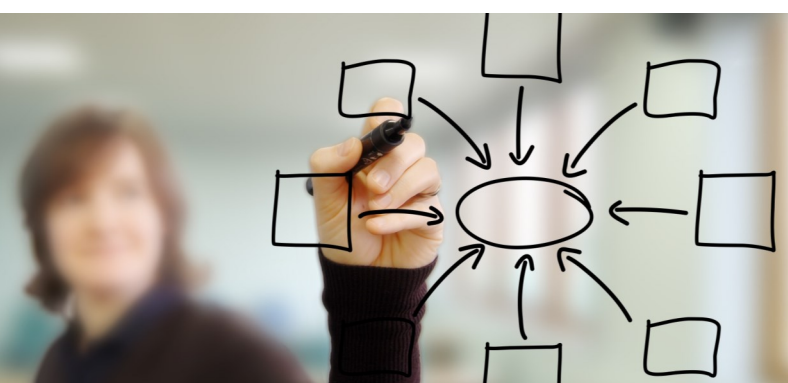
Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě byl přijat 6. listopadu 2014 a doznal již v reakci na zkušenosti z dosavadní aplikace několika změn.

Nejdůležitější z nich byla novela přijatá v roce 2017, která přináší řešení situace dosavadních zaměstnanců ve správních úřadech, kteří nemohli být přijati do služebního poměru, neboť nesplňovali předpoklad vzdělání a nemohla jim v tomto směru být udělena ani výjimka. Jejich pracovní poměr by tak musel být k 30. červnu

2017 ukončen, ale novelou zákona se prodloužil do 31. 12. 2021. Prodloužení lhůty pro skončení služebního poměru má sloužit těmto zaměstnancům k doplnění chybějícího vzdělání. Další významné změny, které mají zefektivnit proces přijímání státních zaměstnanců, přináší novela do procesu výběrových řízení. Jedná se o například odstranění některých administrativních bariér pro žadatele o přijetí do služebního poměru, změnu procesní úpravy včetně stanovení lhůty, v níž je třeba výběrové řízení zpravidla dokončit, a úpravu postupu, je-li žadatelů o přijetí do služebního poměru více než deset.

Zákon o zahraniční službě

Vzhledem k neúplné právní úpravě zákona o státní službě bylo potřeba přijmout právní předpis, který by obsahoval komplexní pravidla výkonu zahraniční státní služby, zejména diplomatických nebo administrativních pracovníků v zahraničí či diplomatických pracovníků v České republice, pokud jsou zařazeni v Ministerstvu zahraničních věcí. Proto byl v průběhu roku 2017 přijat zákon č. 150/2017 Sb., o zahraniční službě, který lze považovat za *lex specialis* k zákonu o státní službě.

Organizace a systemizace

Zákonem o státní službě a příslušnými prováděcími právními předpisy jsou upravena pravidla pro tvorbu, předkládání a schvalování systemizace služebních a pracovních míst a organizační struktury služebních úřadů. Návrh systemizace předkládá vládě České republiky

ke schválení Ministerstvo vnitra v dohodě s Ministerstvem financí na základě návrhů jednotlivých služebních orgánů. Podle služebního zákona je systemizace schvalována na kalendářní rok a v jeho průběhu je změna systemizace možná jen za zákonem stanovených podmínek. Na základě schválené systemizace je zpracován a schválen návrh organizační struktury služebního úřadu.

Systemizace služebních a pracovních míst je schvalována vládou České republiky pro služební a obdobně i pro pracovní místa v tomto rozsahu:

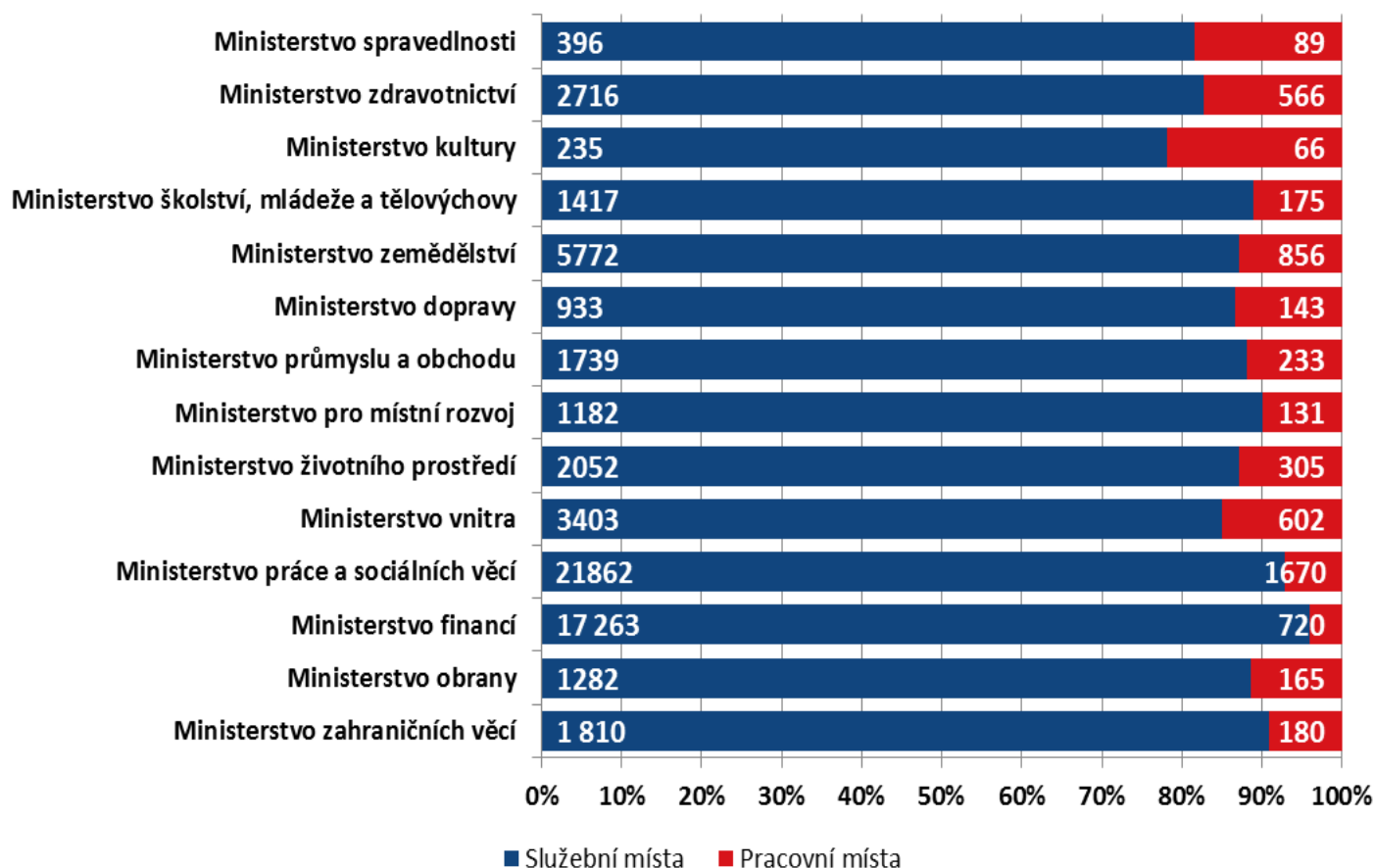
- počet služebních míst státních zaměstnanců, kteří nejsou představenými, klasifikovaných platovými třídami,
- počet služebních míst představených klasifikovaných platovými třídami,
- objem prostředků na platy státních zaměstnanců,
- počet služebních míst, u kterých je s ohledem na ochranu veřejného zájmu nezbytným požadavkem státní občanství České republiky,
- počet služebních míst, u kterých se stanoví zákaz konkurence.

Výběrová řízení

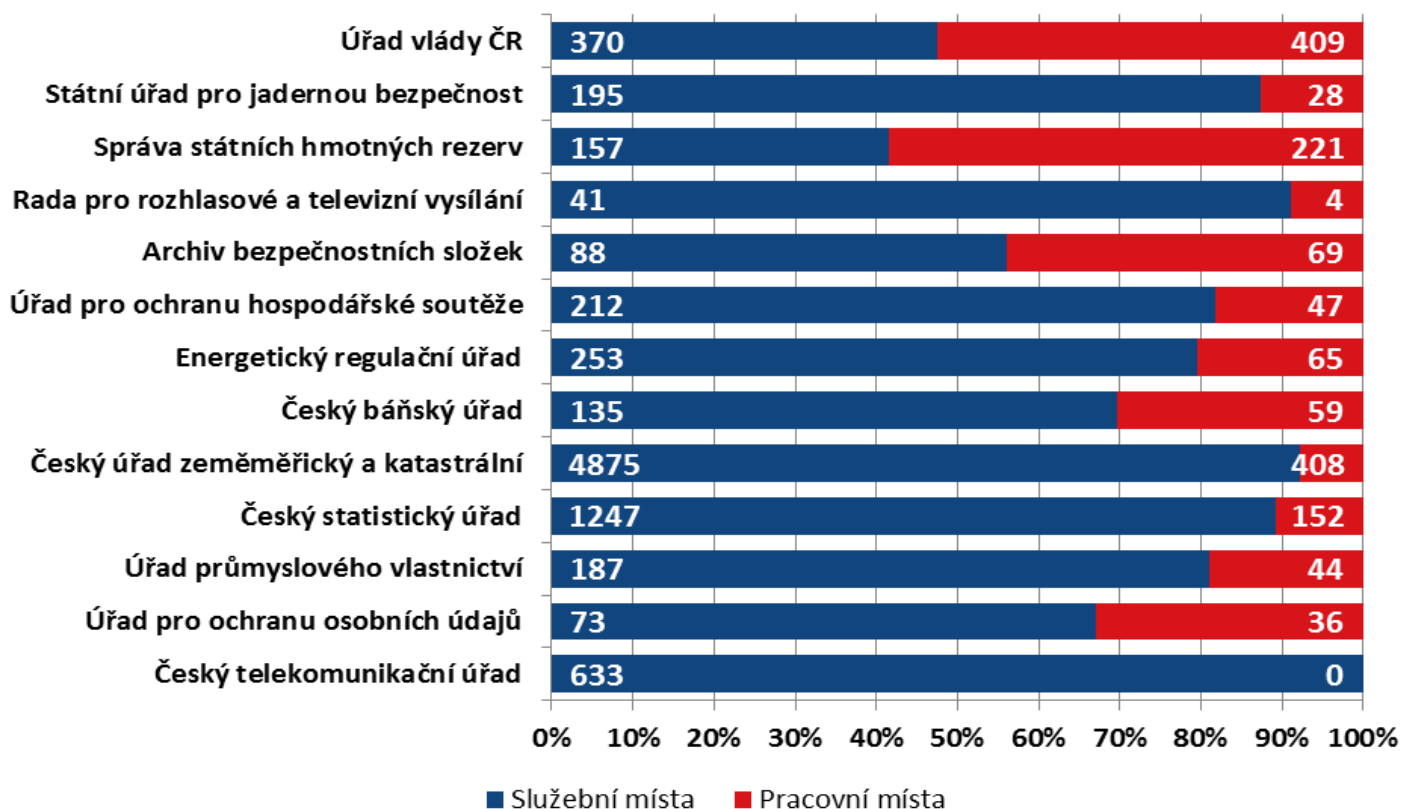
Přijetím zákona o státní službě doznala výběrová řízení na služební místa státních zaměstnanců výrazných změn, a to zejména s ohledem na jejich podřazení pod režim správního řádu. Tato změna s sebou přinesla na jedné straně důraz na větší profesionalizaci a transparentnost při výběru vhodných státních zaměstnanců, na druhou stranu zvýšenou administrativní zátěž a prodloužení doby konání výběrových řízení. To vedlo k přijetí novely zákona o státní službě a úpravě procesních pravidel při zachování vysoké míry transparentnosti.

Podle údajů z Informačního systému o státní službě bylo v tomto systému od září 2015 do června 2017 vyhlášeno celkem 10 374

**Skladba služebních a pracovních míst na jednotlivých resortech, stav k 1. 1. 2017
se započítáním podřízených služebních úřadů**

**Skladba služebních a pracovních míst v ústředních správních úřadech, stav k 1. 1. 2017
se započítáním podřízených služebních úřadů**

výběrových řízení na služební místa představených a 17 820 výběrových řízení na služební místa státních zaměstnanců, kteří nejsou představení.

Do počtu výběrových řízení se v prvních letech aplikace zákona silně promítala povinnost konat výběrová řízení na všechna místa představených. Na základě přechodných ustanovení zákona o státní službě se vedoucí správních úřadů a další dosavadní vedoucí zaměstnanci ve správních úřadech stali ze zákona představenými, ale pouze dočasně. Pokud tito vedoucí státní zaměstnanci chtěli dále vykonávat službu na svých služebních místech, museli se přihlásit a uspět ve výběrových řízeních a svá místa tak obhájit.

Velmi důležitým datem byl tak 30. červen 2016. Do tohoto data musela být dokončena výběrová řízení na služební místa vedoucích služebních úřadů a náměstků pro řízení sekcí a ředitelů sekcí. Zároveň měla být vyhlášena výběrová řízení na služební místa ředitelů odboru a vedoucích oddělení, která měla být dokončena do 31. června 2017.

Služební poměr a jeho změny

Do služebního poměru se přijímá zaměstnanec rozhodnutím služebního orgánu na základě úspěchu ve výběrovém řízení. Spolu s rozhodnutím o přijetí do služebního poměru rozhodne služební orgán o zařazení státního zaměstnance na služební místo nebo o jmenování státního zaměstnance na služební místo představeného.

Služba se vykonává ve služebním poměru na dobu neurčitou nebo na dobu určitou, přičemž státní zaměstnanci vykonávají službu zpravidla ve služebním poměru na dobu neurčitou. Do služebního poměru na dobu určitou se vždy přijme osoba, která dosud úspěšně nevykonala úřednickou zkoušku. Na dobu určitou lze přijmout osobu rovněž tehdy, je-li třeba nahradit dočasně nepřítomného zaměstnance, případně v dalších stanovených

případech.

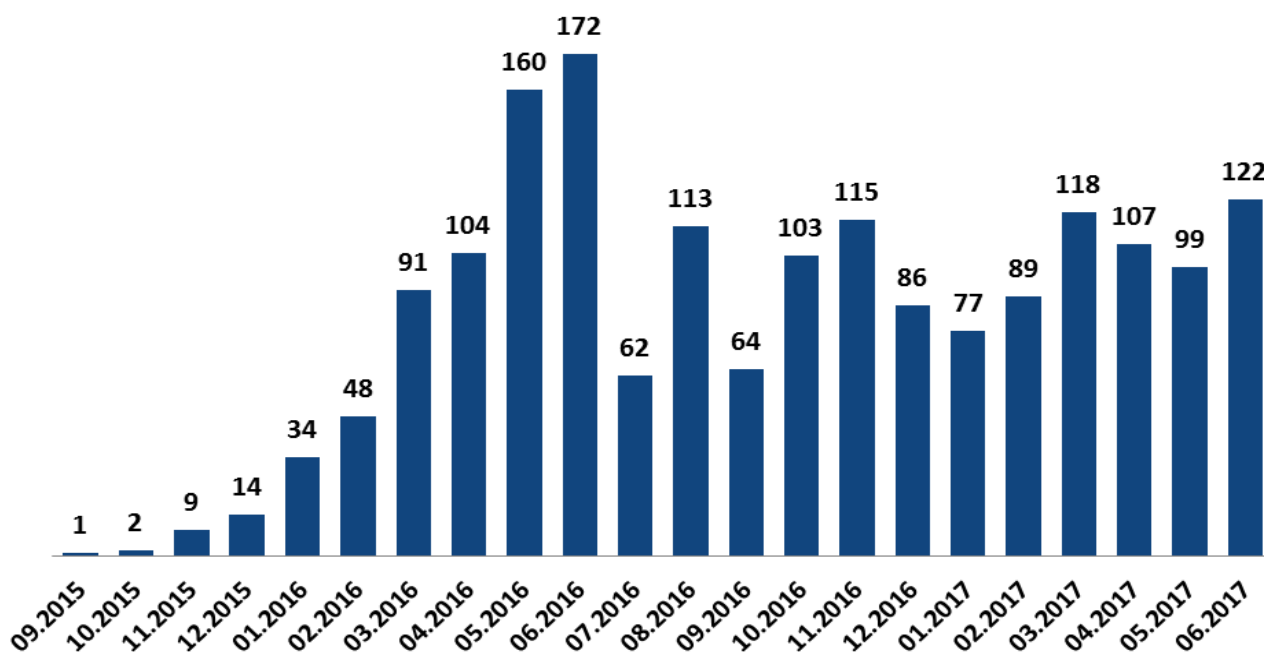
Změny služebního poměru představují takové instituty zákona o státní službě, při jejichž uplatnění dochází k určité změně podmínek výkonu služby státního zaměstnance. Samotná změna služebního poměru není spojena se skončením služebního poměru. Přejde-li například státní zaměstnanec na základě výběrového řízení z jednoho služebního úřadu na jiný, nejedná se o skončení služebního poměru a opětovné přijetí do služebního poměru. Služební poměr takového státního zaměstnance plynule pokračuje. Toto představuje jednu z nejpodstatnějších změn v chápání výkonu státní služby.

Zákon o státní službě deklaruje za změnu služebního poměru celkem šestnáct institutů, mezi něž patří přeložení, zproštění výkonu služby, zařazení nebo převedení na jiné služební místo, změna doby trvání služebního poměru, jmenování nebo odvolání ze služebního místa představeného, zařazení mimo výkon služby z organizačních důvodů, z důvodu mateřské nebo rodičovské dovolené, pro výkon funkce v odborové organizaci, pro pozastavení služby, zastupování, vyslání k výkonu zahraniční služby a zařazení po jeho ukončení, vyslání národního experta, zkrácení služební doby, přerušení výkonu služby za účelem dalšího vzdělání nebo odborné stáže.

Úřednická zkouška

Historicky první úřednická zkouška podle zákona o státní službě se konala 15. září 2015. K 1. červenci 2017 bylo realizováno celkem 1 790 termínů úřednických zkoušek.

Úřednická zkouška má část obecnou a část zvláštní. Obecná část úřednické zkoušky se koná písemně a jejím účelem je ověřit, zda má státní zaměstnanec potřebné znalosti organizace a činnosti veřejné správy, práv, povinností a pravidel etiky státního zaměstnance, právních předpisů obecně dopadajících na činnost státní

správy a práva Evropské unie. Zvláštní část se koná po úspěšném vykonání obecné části a jejím účelem je ověřit, zda státní zaměstnanec má potřebné vědomosti a schopnosti a je dostatečně odborně připraven pro další výkon služby ve stanoveném oboru služby.

Úspěšně vykonat úřednickou zkoušku je povinen každý státní zaměstnanec. V případě neúspěchu má státní zaměstnanec možnost zkoušku jednou opakovat. Pokud státní zaměstnanec vykonává službu ve více oborech státní služby, musí vykonat úřednickou zkoušku pro každý z nich. V souvislosti se vznikem služebního poměru u dosavadních zaměstnanců podle přechodných ustanovení zákona o státní službě byla na základě právní fikce těmto zaměstnancům přiznána úřednická zkouška nebo její zvláštní část.

Rok 2016 a 2017 představoval asi nejnáročnější rok z hlediska intenzity konání úřednických zkoušek. Bylo to dáno jednak tím, že několik tisíc státních zaměstnanců mělo na základě přechodných ustanovení zákona o státní službě povinnost vykonat obecnou část úřednické zkoušky do 30. června 2017, a vedle toho mají nově přijatí státní zaměstnanci povinnost do jednoho roku od přijetí do služebního poměru

úspěšně vykonat úřednickou zkoušku, jinak je jejich služební poměr ukončen. Došlo zde tedy ke spojení dvou klíčových faktorů, které způsobily velký tlak na intenzivní pořádání úřednických zkoušek.

Vzdělávání ve správních úřadech

Vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech bylo již historicky stanoveno Pravidly vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech. S přijetím zákona o státní službě vznikla potřeba stanovit pravidla vzdělávání zvláště pro státní zaměstnance ve smyslu zákona o státní službě a pro zaměstnance, na které se vztahuje zákoník práce. Proto byla přijata i Rámcová pravidla pro vzdělávání státních zaměstnanců ve služebních úřadech.

Obě pravidla vzdělávání byla koncipována tak, aby komplexně pojmla problematiku vzdělávání v úřadech, a to v co největší míře podobnosti pro obě kategorie zaměstnanců. Obě výše zmíněné normy tak stanovují shodný proces vzdělávání od identifikace vzdělávacích potřeb zaměstnanců, zpracování plánů vzdělávání až po samotnou realizaci a vyhodnocení vzdělávání. Ke vzdělávání tak nedochází nahodile, ale

nastavený proces je zárukou kontinuity, návaznosti na další procesy a využitelnosti získaných znalostí v praxi.

Služební hodnocení

Služební hodnocení představuje ve státní službě nový institut, který byl prvně použit v roce 2016 pro hodnocení výkonu státních zaměstnanců za rok 2015.

Služební hodnocení se provádí jednou ročně ve čtyřech základních oblastech: znalosti a dovednosti, výkon státní služby z hlediska správnosti, rychlosti a samostatnosti v souladu se stanovenými individuálními cíli, dodržování služební kázně a výsledky vzdělávání. Pro každou hodnocenou oblast je stanovena váha, a to jejím procentuálním podílem na celkovém výsledku služebního hodnocení.

Největší důraz je kladen na oblast výkonu státní služby z hlediska správnosti, rychlosti a samostatnosti v souladu se stanovenými individuálními cíli. Je stanovena klasifikace plnění hodnocených oblastí, způsob výpočtu celkového bodového výsledku služebního hodnocení a z něj vyplývajícího slovního závěru služebního hodnocení, se kterým koresponduje i maximální hranice výše osobního příplatku. Podle výsledku služebního hodnocení se odvíjí stanovení konkrétní výše osobního příplatku státního zaměstnance. Opakované služební hodnocení s nevyhovujícím výsledkem potom vede ke skončení služebního poměru státního zaměstnance.

Odměňování

Systém odměňování ve státní správě byl dlouhodobě podhodnocen. Pro zatraktivnění a personální stabilizaci státní služby byla v roce 2016 realizována tato tři opatření, která reagují na nedostatečnou stabilizaci vysokoškolsky vzdělaných státních zaměstnanců, kteří vykonávají nejnáročnější služební činnosti, a silně konkurenční prostředí, které na pracovním trhu aktuálně vyvolává mimořádná poptávka po kvalifikovaných odbornících:

1. Změna struktury základní stupnice platových tarifů, tak že od 12. do 16. platové třídy roste mezitřídní rozdíl konvexně od deseti do šestnácti procent namísto dosavadního lineárního růstu.
2. Přičtení doby pěti roků k dosažené započitatelné praxi státního zaměstnance, který dosáhl podle závěrů dvou po sobě jdoucích služebních hodnocení maximálních možných výsledků.
3. Možnost určení až dvojnásobného platového tarifu specialistům vykonávajícím nejnáročnější služební úkoly na klíčových služebních místech v oborech audit, lékařská posudková služba, legislativa a právní činnost, informační a komunikační technologie.

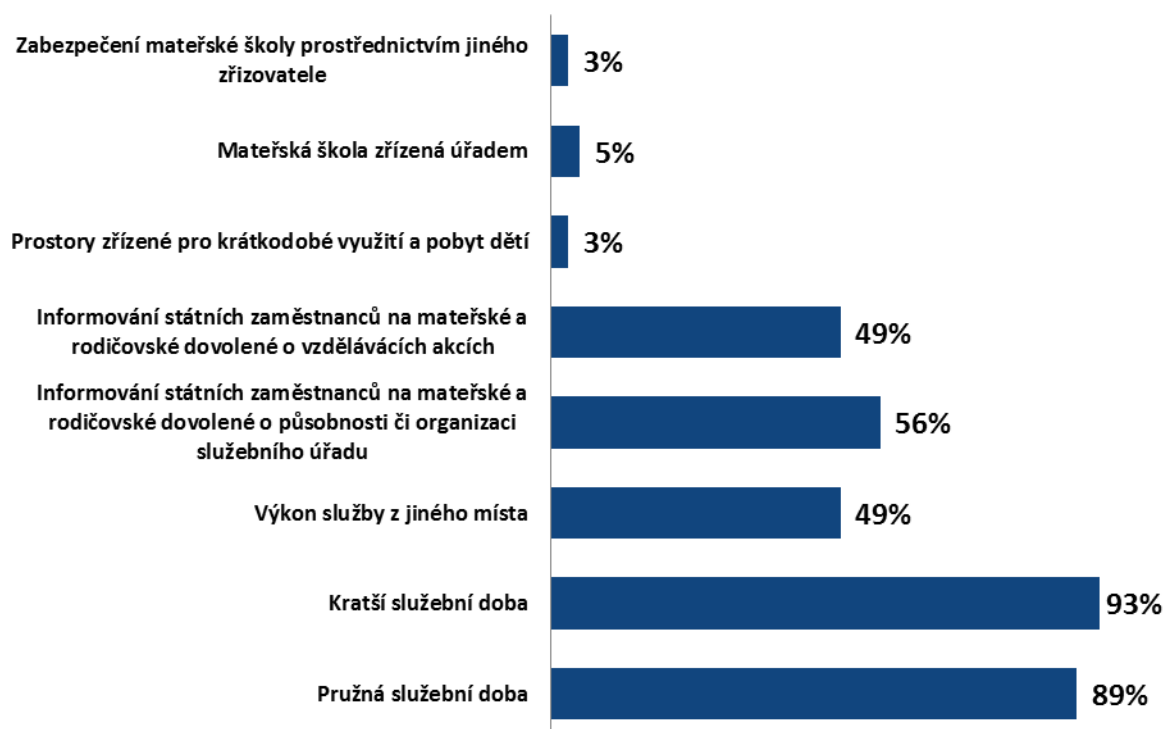
Sladování rodinného a osobního života

Součástí státní služby je i zajišťování rovnováhy mezi potřebami České republiky jako zaměstnavatele, jehož zájmem je především řádný výkon státní služby, a osobními potřebami státních zaměstnanců. Jedná se o takzvané sladění rodinného a osobního života státních zaměstnanců s výkonem státní služby. Zákon o státní službě obsahuje demonstrativní výčet nástrojů sladění. Jejich příklady a četnost využití v roce 2016 dokládá níže uvedený graf.

Využití nástrojů sladění života státních zaměstnanců s výkonem státní služby služebními úřady v roce 2016

Informování státních zaměstnanců a projednání věcí služby, odborové organizace a kolektivní dohody

Jednou ze základních povinností služebních úřadů je povinnost informovat státní zaměstnance a jednat s nimi přímo. Působí-li ve služebním úřadu odborová organizace, zajišťuje informování a projednání věcí služby vůči všem státním zaměstnancům. Nepůsobí-li, zajišťuje to rada státních zaměstnanců, byla-li zvolena, a v záležitostech bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu státní služby zástupci státních zaměstnanců pro bezpečnost a ochranu zdraví při výkonu služby, pokud byli zvoleni.

Vláda České republiky a Odborový svaz státních orgánů a organizací a další odborové svazy uzavírají pro zlepšení podmínek výkonu služby Kolektivní dohodu vyššího stupně. Je závazná pro všechny služební úřady a nároky z ní vznikají všem státním zaměstnancům ve všech služebních úřadech. Zákon také upravuje sjednávání tzv. resortních kolektivních dohod, uzavíraných mezi služebními úřady a odborovými

organizacemi, které mohou dále upravovat další podmínky výkonu služby státních zaměstnanců ve služebním úřadu.

Etika

Pravidla etiky státních zaměstnanců jsou vydána služebním předpisem, jehož porušení se považuje za porušení zákona o státní službě, neboť zákon o státní službě stanoví státnímu zaměstnanci povinnost dodržovat tato pravidla. Pravidla etiky upravují zásady řádného výkonu státní služby ve služebních úřadech a dále oblast zákonnosti výkonu státní služby a přiměřenosti plnění služebních úkolů, oblast profesionality, vystupování, rychlosti a efektivity, střetu zájmů, korupce a nakládání se svěřenými prostředky.

Whistleblowing

Pro oznamování podezření ze spáchání protiprávního jednání se vžil výraz whistleblowing. Státní zaměstnanci mají možnost činit oznámení o jejich podezření ze spáchání protiprávního jednání, a to i anonymně. V souvislosti s učiněním takového oznámení pak nemohou být vystaveni postihům,

znevýhodnění nebo nátlaku.

Podaná oznámení řeší takzvaní prošetřovatelé a na základě jejich zpráv o činnosti v roce 2016, bylo zjištěno, že předpokládaný postup pro oznámení konkrétních podezření není státními zaměstnanci ve větší míře využíván. Oznámení byla evidována zpravidla pouze v jednotkách případů. Ukazuje se, že není ani příliš využívána možnost podávat oznámení anonymně a ve většině, téměř čtyřech pětinach oznámení, je uvedena totožnost oznamovatele. Řada oznámení byla také posouzena jako zcela jiná podání.

Informační systém o státní službě

Informační systém o státní službě (dále také „ISoSS“) je zřizován jako informační systém veřejné správy, jehož účelem je vedení údajů nezbytných pro správu organizačních věcí služby a služebních vztahů v rámci služebních úřadů i mezi nimi. Primárně je určen pro činnost služebních úřadů, například pro zajišťování úřednických zkoušek nebo evidenci státních

zaměstnanců, ale s vybranými údaji se může seznamovat i veřejnost, jako například s nabídkou výběrových řízení na obsazení volných služebních míst nebo s výsledky úřednických zkoušek státních zaměstnanců.

Provoz ISoSS byl úspěšně zahájen, po šesti měsících vývoje, od 1. července 2015, tedy o rok a půl dříve, než bylo stanoveno zákonem o státní službě. Tím však vývoj ISoSS neskončil a v průběhu roku 2016 bylo v prostředí ISoSS vyvinuto řešení pro předkládání, posuzování a schvalování návrhů organizační struktury a systemizace služebních a pracovních míst služebních úřadů.

Informace o státní službě lze najít na těchto stránkách Sekce pro státní službu:

www.mvcr.cz/sluzba, www.statnisluzba.cz,

www.mvcr.cz/mvcren/

Postavení žen a mužů

Rovnost žen a mužů je jednou ze základních hodnot moderních demokratických společností a otázkou spravedlnosti a lidských práv.

V rámci státní správy byla Úřadem vlády ČR vypracována Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014 – 2020, která si klade za cíl zabezpečit rovnost mužů a žen na trhu práce a podpořit rozvoj sladování rodinného a pracovního života.

Součástí vládní strategie je také minimální standard rovnosti žen a mužů ve státní správě, který stanovil úkoly pro ústřední orgány státní správy.

Z dat Českého statistického úřadu za rok 2015 vyplynulo, že v kategorii zaměstnání (dle CZ-NACE) „Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení“ bylo zaměstnáno 158,2 tisíce žen a 158 tisíc mužů. Od roku 1993 to znamenalo nárůst počtu žen v tomto odvětví o 60 tisíc a současně pokles počtu mužů o 40 tisíc. Za posledních dvacet let tedy došlo k výraznému otevření veřejné správy ženám a vyrovnání celkového počtu žen a mužů zde zaměstnaných.

Dle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO bylo v roce 2015 v kategorii „Úředníci“ zaměstnáno 364,3 tisíce žen a 100,2 tisíce mužů a v kategorii „Zákonodárci a řídicí pracovníci“ 80,9 tisíce žen a 193,4 tisíce mužů. Tato klasifikace ovšem neodděluje soukromou a veřejnou sféru.

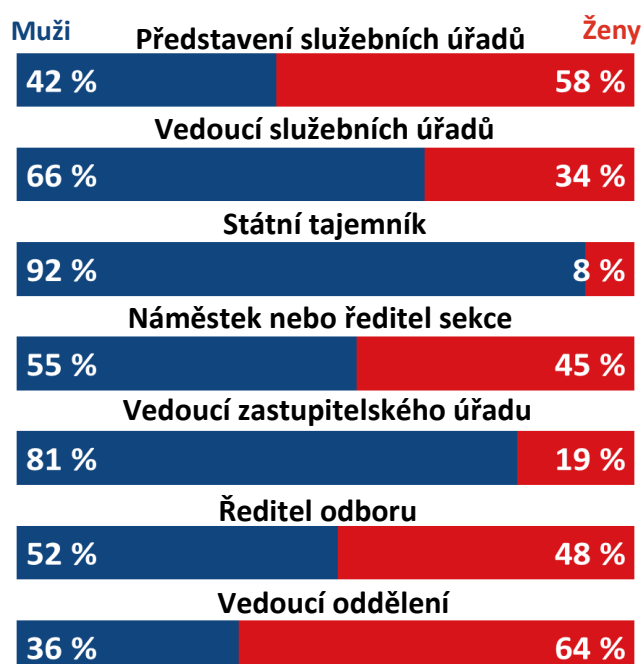
Faktem zůstává podprezentování žen v řídicích funkcích ve veřejné i soukromé sféře. Například v dolní komoře Parlamentu ČR usedalo koncem roku 2015 40 žen a 160 mužů, v horní komoře 15 žen a 66 mužů. Ženy tvořily 20 % osazenstva Poslanecké sněmovny, 18,5 % Senátu, 27 % zastupitelstev obcí a kolem 20 % zastupitelstev krajů.

Nejvyšší zastoupení tak ženy mají v komunální politice (27 %). Jedná se o jediné volby, ve kterých se podíl kandidujících a zvolených žen v posledních pěti letech lineárně zvyšuje. Podíl kandidujících žen v komunálních volbách 2014 činil 32 %. Platí zde však pravidlo, že čím větší je obec, tím méně má zastupitelek. Zastoupení žen ve statutárních městech bylo v roce 2015 23 %. Naopak v menších obcích lze sledovat velký počet starostek (cca přes tisíc).

V Evropském parlamentu je Česká republika zastoupena 5 europoslankyněmi a 16 euro-poslanci, ženy zde tedy tvoří 24 %. Celkový podíl europoslankyň je však 37 %.

Ovšem podíl žen v členských základnách politických stran je v České republice poměrně vysoký — pohybuje se mezi 30 a 56 %, což ukazuje na značný zájem žen o politiku. Na druhou stranu zastoupení žen ve vedení politických stran je stále nízké. V žádné z parlamentních stran nepřekračuje 30 % a žádná z nich nemá ve svém čele ženu.

Skladba mužů a žen ve služebních úřadech, 2017

Zaměstnanci obcí a krajů

Od roku 2003 je postavení zaměstnanců územních samosprávných celků upraveno samostatným zákonem.

Kdo je úředníkem?

Zákon o úřednících územních samosprávných celků se vztahuje pouze na ty zaměstnance územního samosprávného celku, kteří spadají do kategorie úředníka. V té jsou zaměstnanci úřadu územního samosprávného celku, kteří se v úřadu podílejí na výkonu správních činností.

Zákon o úřednících se tedy nevztahuje na zaměstnance zařazené v organizačních složkách územního samosprávného celku, zaměstnance zařazené jen v jeho zvláštních orgánech a na zaměstnance, kteří vykonávají výhradně tzv. obslužné činnosti nebo kteří výkon takových činností řídí. Zákon o úřednících se nevztahuje také na členy volených orgánů a ani na ty osoby, jejichž pracovněprávní vztah k danému územnímu samosprávnému celku je dán dohodou o provedení práce nebo dohodou o pracovní činnosti.

Pracovněprávní vztahy zaměstnanců územních samosprávných celků, kteří nejsou úředníky podle zákona o úřednících, se nadále řídí zákoníkem práce.

Úředníkem se může stát občan České republiky nebo cizinec s trvalým pobytem v ČR, za předpokladu, že dosáhl věku 18 let, má způsobilost k právním úkonům, je bezúhonný, ovládá jednací jazyk a splňuje předpoklady pro výkon správních činností.

Na pozici úředníka je nutné vyhlásit výběrové řízení. Veřejná výzva nebo výběrové řízení je podmínkou pro vznik pracovního poměru na dobu neurčitou. Výběrové řízení je též podmínkou pro jmenování do funkce vedoucího úřadu a vedoucího úředníka.

Povinnosti úředníka

Povinností úředníka je jednat ve veřejném zájmu, jednat a rozhodovat nestranně, dodržovat ústavní předpisy, zákony a ostatní právní předpisy atd. Mezi další základní povinnosti úředníka patří nejen běžné pracovněprávní povinnosti, které jsou úředníkovi ukládány jen pro dobu výkonu práce, ale i povinnosti, které se vztahují na chování úředníka mimo výkon práce (např. úředník se musí zdržet jednání, které by závažným způsobem narušilo důvěryhodnost územního samosprávného celku).

Úředníkovi je též zakázáno vykonávat jinou výdělečnou činnost bez předchozího souhlasu územního samosprávného celku, u něhož je úředník zaměstnán. Z výše uvedeného zákazu výkonu jiné výdělečné činnosti ovšem zákon o úřednících stanovuje výjimku. Omezení se nevztahuje na činnost vědeckou, pedagogickou, publicistickou, literární nebo uměleckou, na činnost znalce nebo tlumočnicka vykonávanou podle zvláštního předpisu pro soud nebo správní úřad, na činnost v poradních orgánech vlády a na správu vlastního majetku.

Vedoucí úředníci

Vedoucím úředníkem je vedoucí zaměstnanec. Člen statutárních orgánů, vedoucí organizačních útvarů a další zaměstnanci, kteří jsou pověřeni vedením na jednotlivých stupních řízení u zaměstnavatele. Tyto osoby jsou oprávněny stanovit a ukládat podřízeným zaměstnancům pracovní úkoly, organizovat, řídit, kontrolovat jejich práci a dávat jim k tomuto účelu závazné pokyny.

Pro vedoucí úředníky zákon taxativně udává důvody, pro které je lze odvolat z funkce. Tyto důvody jsou výlučné tzn. odvolání z funkce z jiných důvodů anebo bez udání důvodu není možné.

Vedoucí úřadu

Jedná se o vedoucího zaměstnance celého orgánu. U obce jde o tajemníka obecního úřadu, v případě kraje o ředitele krajského úřadu a u Prahy o ředitele Magistrátu hlavního města Prahy.

Vzdělávání úředníků územních samosprávných celků

Vzdělávání úředníků územních samosprávných celků se řídí výše zmíněným zákonem o úřednících. Vzhledem k tomu, že povinnost vzdělávání úředníků vychází z platné legislativy, územní samosprávný celek musí zabezpečit prohlubování kvalifikace každého svého úředníka. Zároveň každému vypracuje plán vzdělávání, který zahrnuje časový rozvrh prohlubování kvalifikace v rozsahu nejméně 18 pracovních dnů v průběhu 3 let.

Prohlubování kvalifikace úředníků zajišťují ministerstvem vnitra akreditované vzdělávací instituce. Ze zákona je akreditovaný Institut pro veřejnou správu, který je příspěvkovou organizací Ministerstva vnitra. Akreditaci mohou získat jak právnické, tak fyzické osoby, ale i územní samosprávné celky.

Ministerstvo vnitra v roce 2015 celkem evidovalo 353 akreditovaných vzdělávacích institucí, z nichž zákonnou povinnost v podobě zaslání písemné zprávy splnilo 217 vzdělávacích institucí.

Vzdělávání úředníků se dělí na 4 typy:

Vstupní vzdělávání

Vstupní vzdělávání musí absolvovat každý úředník a je povinen ho ukončit nejdéle do tří měsíců od vzniku pracovního poměru a jeho absolvování se prokazuje osvědčením vydaným akreditovanou vzdělávací institucí.

Průběžné vzdělávání

Zahrnuje prohlubující, aktualizující a specializační vzdělávání úředníků zaměřené na výkon správních činností v územním samosprávném celku ve formě kurzů. O účasti a zařazení úředníka na jednotlivé kurzy rozhoduje vedoucí úřadu na základě potřeb územního

samosprávného celku a s přihlédnutím k plánům vzdělávání úředníka.

Zvláštní odborná způsobilost

Zvláštní odbornou způsobilost zahrnuje souhrn znalostí a dovedností nezbytných pro výkon činností. ZOZ, která se musí složit do 18 měsíců od nástupu, se člení na dvě samostatně vykonávané a hodnocené části, písemnou a ústní. Při písemné a ústní části se ověřují znalosti z obecné a zvláštní části samostatně:

- **obecná část** zahrnuje znalost základů veřejné správy, zvláště obecných principů organizace a činnosti veřejné správy, znalost zákona o obcích, zákona o krajích, zákona o hlavním městě Praze a znalost správního řízení, a schopnost aplikace těchto znalostí,
- **zvláštní část** zahrnuje znalosti nezbytné k výkonu správních činností stanovených prováděcím právním předpisem, zvláště znalost působnosti orgánů územní samosprávy a územních správních úřadů vztahující se k těmto činnostem, a schopnost jejich aplikace.

Vzdělávání vedoucích úředníků a vedoucích úřadů

Vzdělávání vedoucích úředníků a vedoucích úřadů zahrnuje rovněž obecnou a zvláštní část. V rámci obecné části vedoucí úředník a vedoucí úřadu získává znalosti a dovednosti v oblasti řízení úředníků, v rámci zvláštní části získává přehled o činnostech stanovených prováděcím právním předpisem vykonávaných podřízenými úředníky.

Vedoucí úředník je povinen ukončit vzdělávání vedoucích úředníků do 2 let ode dne, kdy začal vykonávat funkci vedoucího úředníka.

Uznání rovnocennosti vzdělání

Pokud úředník získal vzdělání ve vysokoškolském studijním programu stanoveném prováděcím právním předpisem, není nutné, aby prokazoval zvláštní odbornou způsobilost, účastnil se vzdělávání vedoucích úředníků a vedoucích úřadů nebo vstupního vzdělávání. Obecnou část zvláštní odborné způsobilosti také nemusí prokazovat úředník, který vykonal úřednickou zkoušku podle zákona o státní službě.

Střet zájmů a veřejní funkcionáři

Střet zájmů je v České republice ošetřen zákonem o střetu zájmů, který stanovuje, že dojde-li ke střetu veřejného zájmu se zájmem osobním, nesmí veřejný funkcionář upřednostňovat svůj osobní zájem před zájmy, které je jako veřejný funkcionář povinen prosazovat a hájit.

Veřejnými funkcionáři například jsou:

- poslanci a senátoři,
- členové vlády a vedoucí dalších ústředních orgánů státní správy,
- předseda a inspektor Úřadu pro ochranu osobních údajů,
- předseda Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví,
- člen Rady Českého telekomunikačního úřadu,
- předseda Energetického regulačního úřadu,
- člen bankovní rady České národní banky,
- prezident, viceprezident a člen Nejvyššího kontrolního úřadu,
- veřejný ochránce práv a jeho zástupce,
- předseda nebo člen Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí,
- člen Rady pro rozhlasové a televizní vysílání,
- člen zastupitelstva kraje nebo člen zastupitelstva hlavního města Prahy, který je pro výkon funkce dlouhodobě uvolněn,
- člen zastupitelstva obce, městské části územně členěného statutárního města a městské části hlavního města Prahy, který je pro výkon funkce dlouhodobě uvolněn,
- starosta obce, místostarosta obce a členové rady obce a kraje, kteří nejsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni,
- vedoucí organizační složky státu, která je správním úřadem,

- vedoucí úředník územního samosprávného celku,
- a další veřejní činitelé dle zákona.

Dle právní úpravy z roku 2017 se veřejnými funkcionáři ve smyslu zákona o střetu zájmů stali také náměstci členů vlády a náměstek ministra vnitra pro státní službu, vedoucí kanceláře Poslanecké sněmovny, Senátu a prezidenta republiky, vojáci z povolání v hodnosti plukovník a vyšší, ředitelé veřejných výzkumných institucí.

Veřejní funkcionáři nesmí během výkonu své funkce podnikat nebo provozovat jinou samostatnou výdělečnou činnost, být členem statutárního orgánu ani jiného řídicího, dozorčího či kontrolního orgánu podnikající právnické osoby.

Veřejní funkcionáři jsou naopak povinni podávat formou čestných prohlášení oznámení:

- oznámení o osobním zájmu (oznamuje svůj poměr k projednávané věci) - ústní podání,
- oznámení o činnostech (písemná zpráva o vlastním podnikání, vlastnictví právnických osob a členství v jejich statutárních a dalších orgánech),
- oznámení o majetku (písemná zpráva o majetku nabytém během výkonu veřejné funkce),
- oznámení o příjmech, darech a závazcích (písemná zpráva o peněžitých příjmech a jiných majetkových výhodách nabytých během výkonu funkce, dále o nesplacených půjčkách a dalších finančních závazcích).

Veřejní funkcionáři musí tato oznámení ukládat do **Centrálního registru oznámení**, který je veřejně přístupný občanům na internetu.

eGovernment

Myšlenka dostupnější, levnější a přívětivější veřejné služby je hybnou silou eGovernmentu. Pro správu věcí veřejných se daří využívat moderních elektronických nástrojů a setkání s úřady se stala díky nim přátelštější. Pro občana se řada služeb veřejné správy zrychlila a je přímo „na dosah“. Základy eGovernmentu byly vybudovány v programovém období 2007–2013 s využitím prostředků ze strukturálních fondů EU.

Czech POINT

Jako první vznikla síť kontaktních míst veřejné správy Czech POINT, která jsou dnes téměř v každé obci ať už na úřadu, poště nebo knihovně.

Díky nim mohou občané na jednom místě získat řadu dokumentů a využít služby, kvůli kterým do té doby obíhali několik úřadů. Služby Czech POINT jsou dostupné na více než 7 200 místech, převážně v České republice, ale též na některých zastupitelských úřadech po celém světě. Doposud vydaných 17 milionů výstupů z tohoto univerzálního kontaktního místa s veřejnou správou tvoří jeden z pilířů eGovernmentu.

Od ledna 2015 občan může nalézt svou nejbližší pobočku kontaktního místa veřejné správy na webových stránkách **www.czechpoint.cz**. Službu je možné využívat i na chytrých telefonech. Každý snadno zjistí, kde se nachází nejbližší kontaktní místo včetně detailní mapy, přesné adresy a otevírací doby.

Od srpna 2015 občané nemusí chodit pro ověřený snímek katastrální mapy na katastr nemovitostí, ale vyzvednou si jej na jakémkoli ze 7 200 kontaktních míst Czech POINT.

Od září 2015 lze přes datovou schránku získat kdykoliv a zdarma aktuální elektronický výpis z bodového hodnocení řidiče. Služba je dostupná na Portálu veřejné správy a je elektronickou obdobou výpisu, který je možné za poplatek získat v papírové podobě v kontaktních místech Czech POINT.

Přehled nabízených služeb Czech POINTu:

- **Výpis z Katastru nemovitostí;**
- **Výpis z Veřejných rejstříků** (spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek, obchodní

rejstřík, rejstřík obecně prospěšných společností;

- **Výpis z Rejstříku trestů;**
- **Přijetí podání podle živnostenského zákona;**
- **Výpis z bodového hodnocení řidiče;**
- **Podání do registru účastníků provozu modulu autovraků ISOH ;**
- **Datové schránky** – žádost o zřízení, žádost o zneplatnění přístupových údajů a vydání nových, žádost o přidání další pověřené osoby, její odebrání, žádost o povolení dodávání dokumentů z datové schránky fyzických osob, fyzických osob podnikajících a právnických osob do datové schránky fyzické osoby, fyzické osoby podnikající a právnické osoby;
- **Centrální úložiště ověřovacích doložek;**
- **Výpisy ze Základních registrů** - např. výpis údajů z registru obyvatel, výpis údajů z registru osob, výpis údajů o využití údajů z registru obyvatel, žádost o změnu údajů vedených v registru obyvatel, žádost poskytnutí údajů třetí osobě.

Datové schránky

Systém datových schránek nahradil tradiční doporučené dopisy a datové schránky se staly státem garantovaným komunikačním nástrojem. Všechny úřady komunikují jejich prostřednictvím mezi sebou a s každým, kdo ji má zřízenou.

Ze zákona mají datovou schránku zřízeny všechny orgány veřejné moci, právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, advokáti, daňoví poradci

a insolvenční správci. Ostatní si jí mohou dobrovolně bezúplatně zřídit a naopak ji kdykoliv znepřístupnit.

Místo chození na poštu pro úřední obálky je možné si zdarma zřídit datovou schránku a komunikovat nejen s úřady online odkudkoliv. Datová schránka poskytla jistotu, že se podání dostane na správný úřad. Odeslanou zprávu je možné si uložit a kdykoli prokázat obsah zprávy na rozdíl od podacího lístku k doporučené zásilce, z něhož nebylo možné vyčíst obsah dopisu. Schránka poskytne i přesné údaje o odeslání a doručení. Elektronický dokument má stejnou právní platnost jako tradiční papírový s razítkem a odeslání datové zprávy je na rozdíl od doporučeného dopisu zdarma.

Datové schránky v číslech:

829 699 zřízených datových schránek

476 744 690 odeslaných datových zpráv

Data k červenci 2017

Základní registry

Systém registrů umožňuje sdílení informací mezi úřady a jejich opakované nevymáhání od občanů. Občanům odpadá opakované vyplňování formulářů stejnými údaji a stvrzování jejich pravosti podpisem. V základních registrech jsou všechny referenční údaje vždy aktuální a právně závazné.

Pokud je úřady pro výkon své agendy potřebují, čerpají je přímo ze základních registrů. Pokud se některý údaj změní, všechny úřady připojené k registrům se změnu dozví automaticky.

Systém základních registrů byl spuštěn 1. července 2012 a funguje bez větších potíží a výpadků. Všechny úřady mohou od té doby čerpat údaje, které jsou aktuální a právně platné. Údaje jsou navíc bezpečně chráněny, každý přístup k nim je pečlivě zaznamenán a všichni oprávnění si mohou tyto záznamy jednoduše opatřit.

Názvy sledovaných úkonů	Počet
Celkový počet transakcí základních registrů (mezi červencem 2012 a červnem 2017)	1 409 731 642
Počet připojených agendových informačních systémů (k červnu 2017)	4 995
Počet orgánů veřejné moci připojených k základním registrům (k červnu 2017)	3 461
Počet vydaných výstupů Czech POINT (od roku 2007 do července 2017)	17 534 464
Počet úkonů CzechPOINT@office u základních registrů (od roku 2012 do července 2017)	1 405 787
Počet úkonů CzechPOINT@office u výpisů z moci úřední (matriky, ohlašovny, soudy, katastr nemovitostí), (od roku 2009 do července 2017)	60 001 478
Počet výpisů CzechPOINT@home (rejstříky), (od roku 2012 do července 2017)	27 078

Otevřená data

V červnu 2015 Ministerstvo vnitra ČR spustilo **Národní katalog otevřených dat**, jehož smyslem je na jednom místě evidovat a publikovat zveřejňovaná data a informace z celé veřejné správy a zajistit tak jejich maximální dostupnost k dalšímu využití.

Jejich využití může sloužit jak pro nekomerční, tak pro komerční účely. Důležitou vlastností katalogu je ukládání metadat, tedy dat o otevřených datech, ze kterých je možné například zjistit, kdo data publikuje, zda a za jakých podmínek je možné data použít, kdy byla publikována apod.

Otevřená data jsou informace zveřejněná organizacemi veřejné správy na internetu, která jsou úplná, snadno dostupná, strojově čitelná, používající standardy s volně dostupnou specifikací, zpřístupněná za jasně definovaných podmínek užití dat s minimem omezení a dostupná uživatelům při vynaložení minima možných nákladů. Konkrétně jde o různé statistiky, rozpočty, přehledy, databáze apod.

Katalog umožní uživatelům snazší orientaci a vyhledávání v otevřených datech publikovaných veřejnou správou ČR z jednoho místa. Využití může být jak nekomerční, tak komerční.

eSbírka a eLegislativa

V roce 2015 Ministerstvo vnitra předložilo jako součást projektu **eSbírka** a **eLegislativa** změny právního řádu. Smyslem je zajistit lepší dostupnost, přehlednost a srozumitelnost platného práva a zvýšit kvalitu, efektivitu a transparentnost jeho tvorby. Jde o vytvoření moderních nástrojů pro tvorbu práva, pro přístup k platnému právu a současné přijetí nezbytných legislativních změn upravujících nové postupy tvorby a vyhledávání práva.

Dnes má platná Sbírka zákonů pouze papírovou podobu a nyní bude právně závazná také její elektronická podoba. Předpokládané datum účinnosti připravované novinky je 1. leden 2020.

Portál veřejné správy

Portál veřejné správy je název webového portálu, na kterém jsou pro občany dostupné informace a služby veřejné správy. Na jednom místě je zde možné nalézt zveřejňované a veřejně přístupné informace veřejné správy včetně zákonů, formulářů elektronického podání, služby Czech POINT@home, Národního katalogu otevřených dat, Registru smluv, návodů na řešení všech životních situací ve vztahu k orgánům veřejné moci a seznamu datových stránek. Součástí portálu je i přímý přístup do uživatelského portálu datových schránek a na informační stránky Czech POINTu.

Portál je svým zaměřením určen pro širokou veřejnost, státní správu a samosprávu, státní i soukromé organizace včetně podnikatelů, živnostníků a cizinců. Tomuto dělení odpovídá i struktura nabízených informací. Portál je rozdělen na čtyři informační sekce pro občany, pro podnikatele, pro cizince a pro orgány veřejné správy. Více na <https://portal.gov.cz/>

Elektronická identifikace – příprava na úplné elektronické podání

Důvěryhodná a bezpečná elektronická identita je nezbytným předpokladem úplného elektronického podání ve veřejné správě, které by mělo významně usnadnit komunikaci občanů, podnikatelů a firem s úřady.

Ministerstvo vnitra dokončilo tvorbu legislativního rámce, který upravuje pojetí elektronické identity a právního jednání osob využívajících prostředky elektronické identity. Tím vzniká základ využívání elektronické identifikace, který bude sloužit pro potřeby elektronické komunikace s veřejnou správou nejen na národní úrovni, ale bude kompatibilní i s přeshraničními systémy elektronické identifikace. Termín účinnosti zákona se předpokládá 1. července 2018.

Zároveň se připravuje vydávání elektronického občanského průkazu, s jehož využitím se občanům například naskytne možnost získat své údaje z registru obyvatel, daňového portálu a dalších úředních systémů a zároveň vznikne jednodušší možnost elektronické komunikace se státem. Ověřování totožnosti by mělo být jednodušší a šlo by provést nejen na úřadě ale i na dálku (on-line). Občané budou moci dokumenty podávat přímo z domova a nebudou muset osobně chodit na úřad, pokud se tak rozhodnou. Stát tím nabídne automaticky každému držiteli občanského průkazu možnost elektronické identifikace na nejvyšším stupni důvěry.

Registr smluv

Od 1. července 2016 byl spuštěn ostrý provoz informačního systému registru smluv. Všechny státní a veřejnoprávní instituce, územně samosprávné celky, státní podniky, právnické osoby, v nichž má většinovou majetkovou účast stát nebo územní samosprávný celek a další instituce definované zákonem o registru smluv,

mají od 1. 7. 2016 povinnost zveřejňovat nově uzavírané smlouvy s plněním nad 50 tis. Kč bez DPH v registru smluv. Zákon je pozitivním krokem k dosažení transparentnosti veřejné správy. Smlouvy musí být publikovány v otevřeném a strojově čitelném formátu včetně metadat. Na Portálu veřejné správy jsou vystaveny formuláře, které pomáhají připravit smlouvy i metadata k uveřejnění v registru smluv. Správcem i provozovatelem Informačního systému registru smluv je Ministerstvo vnitra.

Mezinárodní spolupráce

Orgány veřejné správy České republiky na centrální i místní úrovni aktivně spolupracují se svými protějšky z dalších zemí Evropské unie na projektech společného zájmu na podporu jednotného digitálního trhu. Cílem je usnadnit občanům EU jednání s úřady v jiné zemi v různých životních situacích, např. při studiu či hledání zaměstnání. Na internetových stránkách Vaše Evropa nabízí EU svým občanům a podnikatelům informace a rady, jak řešit nejrůznější životní situace a problémy, se kterými se mohou setkat v Evropské unii.

Digitální transformaci veřejné správy členských států má podpořit Akční plán pro eGovernment pro období 2016 – 2020 s podnázvem Urychlování digitální transformace veřejné správy, který byl na evropské úrovni přijat v dubnu 2016. Pomáhá odstranit existující digitální bariéry a brání fragmentaci, která může vzniknout v důsledku modernizace veřejné správy. ČR postupuje v rozvoji eGovernmentu v souladu s tímto dokumentem a spolupracuje s ostatními členskými státy na plnění jednotlivých opatření v rámci pracovních skupin a týmů. Evropská komise umožňuje orgánům veřejné správy i jejich zástupcům, podnikatelům, firmám a občanům, aby se aktivně zapojili do realizace akčního plánu, a to prostřednictvím on-line platformy eGovernment4EU.

System měření a hodnocení veřejné správy

V České republice prozatím neexistuje nástroj pro celkové hodnocení veřejné správy. To reflektuje dokument Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020, jehož jedním ze záměrů je nastavit System měření a hodnocení veřejné správy v ucelené podobě.

Navržený systém by měl postihovat klíčové aspekty veřejné správy a v dlouhodobějším horizontu přispět k jejímu lepšímu řízení, ke zvýšení její efektivity a transparentnosti.

Po široké diskuzi, do které se zapojili zástupci samospráv, zájmových organizací i dalších resortů byl sestaven seznam 46 ukazatelů, jejichž měřením v čase půjde sledovat trendy, které veřejnou správou postupují. Týká se to oblastí dostupnosti veřejné správy, úrovně její elektronizace, správních agend, lidských zdrojů, hospodaření, regulatorního prostředí a mezinárodního srovnání.

System se bude realizovat formou výročního sběru dat. Pro budoucí období se počítá s náběhem systému, který by umožnil potřebná data sjednotit v kompatibilní podobě a umožnit jejich další využití všem povinným subjektům z jednoho místa a zároveň tak snížit administrativní zátěž obcí, které mnohá data zasílají někdy i opakovaně na různá místa. Rovněž budou vydávány výroční zprávy.

Řízení kvality ve veřejné správě

V rámci veřejné správy je zejména Ministerstvem vnitra podporováno řízení kvality jak v praxi ústředních správních orgánů, tak také na úrovni územních samosprávních celků. Ministerstvo zejména podporuje zavádění metod kvality (CAF, ISO normy, místní Agenda 21, model excelence

EFQM, CSR) / nástrojů řízení kvality (benchmarking, procesní řízení, strategické plánování a řízení, projektové řízení a další) ve veřejné správě prostřednictvím metodického vedení, koordinace a oceňování těch, kteří s kvalitou začali nebo se jí již systematicky věnují.

V rámci podpory řízení kvality jsou organizovány konference kvality a udělovány například Ceny Ministerstva vnitra za kvalitu a inovaci ve veřejné správě.

Přívětivý úřad

V rámci zvyšování kvality a efektivity veřejných služeb nabízených občanům obecními a městskými úřady byla Ministerstvem vnitra zřízena motivační soutěž Přívětivý úřad. Tato soutěž si klade za cíl motivovat obecní úřady k vyšší kvalitě služeb, oceňovat dobrovolně zaváděné nadstandardní služby a šířit povědomí o příkladech dobré praxe.

Soutěž se zaměřuje na vnímání kvality veřejných služeb samotnými občany. Sleduje a oceňuje proto například vysoký počet úředních hodin, elektronizaci úřadu, webové a mobilní aplikace (mapový portál, aplikace úřadu, hlášení závad na majetku města, moderní informování občanů) nebo digitalizaci a zveřejňování klíčových materiálů úřadu a vedení obce.

Celkově jde o služby zvyšující dostupnost, transparentnost a komunikaci úřadu. Vítězové jsou oceněni například samolepkou, kterou si mohou vylepit na vchodové dveře úřadu, aby občané poznali, že právě jejich úřad je přívětivým.

Mezinárodní spolupráce

Po roce 1989 se zásadně změnilo mezinárodní postavení České republiky (až do konce roku 1992 ještě v rámci Československa). V souvislosti s tím se Česká republika nově orientovala v zahraničních vztazích bilaterálního a multilaterálního charakteru.

Současně s touto restrukturalizací docházelo k výraznému nárůstu mezinárodních aktivit v oblasti veřejné správy, neboť právě tato platforma umožňovala a umožňuje rostoucí výměnu zkušeností v dané oblasti zejména mezi kandidátskými státy a se starými a novými státy Evropské unie, ale také v rámci činnosti v mezinárodních organizacích, v nichž je Česká republika vázána svým členstvím.

V posledních letech byly zahraniční aktivity tematicky orientovány zejména na problematiku reformy územní veřejné správy, na modernizaci veřejné správy a zvýšení účinnosti výkonu ústřední státní správy, na zlepšení kvality řízení. Dalšími řešenými oblastmi byly problematika informatizace veřejné správy, a to na všech

stupních, standardizace veřejných služeb a jejich financování, využívání strukturálních fondů Evropské unie, postavení úředníků státní správy a zaměstnanců samosprávy. Byly konzultovány též otázky informovanosti veřejnosti o činnosti orgánů státní správy a územní samosprávy, zvyšování účasti participace veřejnosti.

Významnou součástí mezinárodní spolupráce zůstává nadále zajištění působení expertů v mezinárodních organizacích a orgánech a koordinace účasti příslušných zástupců za oblast veřejné správy.

Rada Evropy

Rada Evropy byla založena v roce 1949 a v současnosti má 47 členských států. ČR je členem od svého vzniku, tj. od r. 1993. Značnou pozornost tato mezivládní organizace věnuje také otázkám místní, regionální i ústřední správy a reformám jejich systémů.

Od roku 1994 působí v rámci Rady Evropy **Kongres evropských místních a regionálních**

samospráv (CLRAE), který nahradil do té doby existující Stálou konferenci místních a regionálních orgánů. Rada Evropy prostřednictvím tohoto orgánu zintenzívnila svoje působení v oblasti místní a regionální samosprávy.

Kongres řeší nejdůležitější problémy týkající se politického zájmu místních a regionálních orgánů a je konzultován při přijímání veškerých textů právní povahy, které se jich týkají. Má poradní charakter, jeho usnesení tedy mají zpravidla formu doporučení. Česká republika se prakticky od samého počátku aktivně zúčastňuje práce v tomto orgánu, a to jak specializovanými experty v různých pracovních skupinách, tak i zejména prostřednictvím svých delegátů v obou komorách (Komora regionů, Komora místních orgánů).

Konkrétní okruhy úkolů a specifických problémů jsou řešeny na úrovni generálních ředitelství, sekcí, výborů a podvýborů. Pro oblast veřejné správy má největší význam **Evropský řídicí výbor pro demokracii a správu (CDDG)**, který byl ustaven v r. 2013 a který úzce navazuje na činnost předcházejícího Řídicího výboru pro místní a regionální správu (CDLR, 1967 – 2013).

Činnost CDDG je zaměřena obecně na podporu místní a obecní samosprávy, analýzu správních a legislativních struktur, financování místních a regionálních orgánů, usnadnění přeshraniční spolupráce, podporu územní a kulturní různorodosti apod., a nově také na různé aspekty reformy ústřední státní správy.

CDDG je věcným gestorem (a tudíž dohlíží na plnění) následujících úmluv (+ cca 20 doporučení) Rady Evropy:

- *Evropská charta místní samosprávy;*
- *Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo orgány;*
- *Úmluva o účasti cizinců ve veřejném životě na místní úrovni.*

Nejvýznamnějším smluvním počinem Rady

Evropy v oblasti místní demokracie je nepochybně **Evropská charta místní samosprávy**. Tato mnohostranná smlouva vstoupila v platnost 1. září 1988 a pro Českou republiku dne 1. září 1999. Jde o mezinárodní úmluvu, která vytváří společný evropský standard pro zajištění a ochranu práv místní samosprávy a zavazuje smluvní strany, aby aplikovaly její základní pravidla zaručující politickou, správní a finanční nezávislost územní samosprávy.

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD)

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj je mezivládní výběrová organizace se sídlem v Paříži, která má v současnosti 34 členů. Česká republika se stala členem OECD jako první z tzv. postkomunistických zemí v prosinci 1995. Nabízí vládám členských států podporu při zavádění reform, poskytuje statistiky, ekonomická a společenská data, analyzuje a předpovídá ekonomický vývoj, zkoumá společenské změny a vývojové trendy v různých oblastech (obchod, životní prostředí, zemědělství, rozpočtová politika, veřejná správa apod.).

Bohatá spolupráce mezi OECD a bývalou ČSFR probíhala již od r. 1990, po rozdělení federace v r. 1993 pak i s ČR, a to v mnoha oblastech (včetně veřejné správy) a prostřednictvím řady programů (např. SIGMA).

Oblast veřejné správy není stěžejní prioritou činnosti OECD, přesto i této problematice je věnována pozornost, a to zejména z důvodů jejího významu pro rozvoj obchodu a podnikání. Proto byl zřízen **Výbor pro státní správu (PGC)**, v němž jsou zastoupeny vlády všech členských zemí. Výbor je orientován na centrum vlády, vládnutí a na činnosti, které přísluší ústřední státní správě a věnuje významnou pozornost reformám veřejné správy obecně a některým jejich dílčím problémům zvláště (např. rozvoji lidských zdrojů, reformě státní služby, etice a korupci, regulatorní reformě, vztahům mezi

vládou a občany, významu informačních technologií pro veřejnou správu apod.).

Ve Výboru PGC se Česká republika prostřednictvím svých zástupců pravidelně účastní aktivit pracovních výborů a zasedání expertních skupin, jako například pracovní skupiny pro lidské zdroje ve státní správě (PEM), pracovní skupiny pro regulatorní reformu, expertní skupiny eGovernment, pracovní skupiny pro posilování vztahů mezi vládou a občany, pracovní skupiny pro distribuované vládnutí atd.

Spolupráce na projektech PGC spočívá především v poskytování informací a odborných stanovisek, ve zpracování národních zpráv o situaci v ČR v příslušných zkoumaných oblastech apod. V posledních letech se Česká republika podílela na řadě projektů.

Evropská unie

Problematika veřejné správy jako celku není součástí *acquis communautaire*, Evropská unie v zásadě ponechává na členských státech, jaký systém veřejné správy si zvolí. Přesto však tuto oblast pečlivě sleduje, zejména z pohledu schopnosti státu a jeho institucí aplikovat, implementovat a vynucovat unijní právo.

Problematice veřejné správy je rovněž věnována pozornost z důvodu jejího významného vlivu na ekonomický rozvoj státu, hladké fungování ekonomických vztahů a tím potažmo na konkurenceschopnost a růst. Z těchto důvodů je rozvoj veřejné správy v členských státech podporován i finančními prostředky z fondů EU.

Konkrétní spolupráce v oblasti veřejné správy má tak v rámci EU **neformální charakter**. Přesto však je věnována otázkám veřejné správy výrazná pozornost. Evropská rada několikrát zdůraznila důležitost zlepšení kvality veřejné správy pro další vývoj EU.

Na ministerské úrovni jsou vždy určeny okruhy spolupráce v oblasti veřejné správy, jimž je v následujícím období věnována zvýšená pozornost. V rámci posledních předsednictví se do popředí zájmu dostaly zejména oblasti lidských zdrojů, inovace a kvality veřejných služeb, eGovernmentu či tzv. lepší regulace.

Přes neformální povahu dané agendy se ministři zodpovědní za veřejnou správu rozhodli v již v sedmdesátých letech minulého století se setkávat a vyměňovat si zkušenosti a předávat informace z oblasti veřejné správy včetně příkladů dobré praxe, neboť dobrá správa věcí

veřejných včetně profesionálního a kvalitního výkonu veřejné správy významnou měrou přispívají k zajištění fungujícího a moderního řízení demokratické společnosti.

Byla proto vytvořena **síť EUPAN** (European Public Administration Network, Evropská síť pro veřejnou správu) v jejímž rámci se rovněž setkávají generální ředitelé zodpovědní za veřejnou správu a v pracovních skupinách též experti na vybrané podoblasti veřejné správy.

EUPAN je organizován na 3 úrovních:

- úroveň politická: ministři a komisaři odpovědní za veřejnou správu;
- úroveň managementu: generální ředitelé odpovědní za veřejnou správu (DG);
- úroveň technická: pracovní skupiny (HRWG, IPSG, po reorganizaci EUPAN Working Level).

Na neformální bázi se ve vazbě na evropskou agendu (jako poradní či implementační platformy) scházejí i další pracovní uskupení, např. **Skupina ředitelů a expertů na otázky lepší regulace (DEBR)**, **Better Regulation Network (BRN)**, **Výbor pro sociální dialog** apod.

V rámci EU (Evropská komise, Rada EU) existují i některé formalizované pracovní skupiny, které se problematikou veřejné správy zabývají dílčím způsobem, tj. např. jako jedním z přidružených témat, zkoumáním některých jejích aspektů apod. V rámci tematických formací Rady lze do této kategorie zařadit např. **Radu pro konkurenceschopnost**.

Další významné mezinárodní organizace v oblasti veřejné správy

Organizace ekonomického a finančního charakteru, jako např. **Světová obchodní organizace (WTO)**, **Mezinárodní měnový fond (IMF)** nebo **Světová banka (WB)** spolu s OECD často ovlivňovaly zaměření a rychlost reform veřejné správy zejména tím, že publikovaly komparativní studie a zprávy o jednotlivých zemích včetně hodnocení stavu veřejné správy. Tyto srovnávací analýzy a zkušenosti

(tzv. benchmarking) vytvářely výzvy pro politiky i pro veřejnost a podněcovaly úsilí na základě poučení z úspěchů i nedostatků jiných zemí.

Určitý význam ve své činnosti v posledních letech přikládá správním reformám též **Organizace spojených národů (UN)**. K této problematice byly přijaty některé významné dokumenty a zorganizovány různé celosvětové i regionální aktivity, např. udělování **Ceny OSN za oblast veřejné správy (UNPSA)**, která je udělována každoročně od r. 2003 u příležitosti tzv. **Dne veřejné správy (23. 6.)**. S tímto cílem se vždy pořádá **Fórum pro veřejnou správu**.

Pokud jde o organizace, které se v rámci své činnosti zabývají vzděláváním zaměstnanců působících ve veřejné správě, je možné uvést zejména **Evropský institut veřejné správy (EIPA)** nebo **Síť institucí a škol veřejné správy ve střední a východní Evropě (NISPAcee)**.

Základním posláním **Evropského institutu veřejné správy** je podpora EU, jejích členských zemí a zemí přidružených k EIPA poskytováním vysoce kvalitních služeb zaměřených na rozvoj schopností státních úředníků v oblasti záležitostí týkajících se EU. Tyto aktivity tak přispívají k lepší znalosti evropského integračního procesu a evropských politik. EIPA rovněž organizuje semináře a jiné konzultační aktivity (zaměřené především na seznámení státních zaměstnanců s právním systémem a fungováním EU).

Síť institucí a škol veřejné správy ve střední a východní Evropě je mezinárodní nevládní a nezisková organizace, jejímž hlavním posláním je podpora rozvoje vzdělávacích programů ve veřejné správě v postkomunistických zemích a profesionalizace státní služby. Vzhledem k tomu, že spolupráce se západní Evropou doposud převažovala, spolupráce probíhá především mezi státy střední a východní Evropy navzájem.

Bilaterální vztahy v oblasti veřejné správy

Bilaterální vztahy se řídí zejména již danou smluvní základnou (mezivládní a resortní

smlouvy), ale také vychází z potřeb a současných požadavků České republiky a zahraničních partnerů. Vychází též *Koncepce zahraniční politiky České republiky*. Spolupráce se zahraničními partnery se průběžně navazuje i prostřednictvím schválených programů Evropské unie nebo využitím projektů nebo konkrétních programů nabízených příslušnými státy jako jsou např. Francie, Velká Británie či Nizozemí.

Tyto veškeré aktivity jsou v souladu se zahraniční politikou České republiky a po vzniku krajů v r. 2001 jsou rovněž doplňovány o nové vztahy, které jsou smluvně uzavírány kraji se zahraničními partnery.

Z mezinárodního hlediska je pro oblast smluv, které uzavírají samosprávné orgány v České republice se svými protějšky v zahraničí, platná *Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady*, která pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 21. března 2000.

Z hlediska teritoriálního lze rozčlenit bilaterální zahraniční aktivity realizované od vzniku ČR do 4 následujících základních okruhů:

- *spolupráce se státy Evropské unie;*
- *spolupráce se státy jihovýchodní Evropy, zejména v rámci Paktu stability;*
- *spolupráce se sousedními státy (zejména státy V4);*
- *spolupráce s nečlenskými státy Evropské unie v zájmu výměny zkušeností (Švýcarsko, Island, Norsko aj.).*

Seznam vybraných států, se kterými byly rozvíjeny dvoustranné styky v oblasti veřejné správy:

Albánie, Belgie, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Kanada, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Polsko, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Švédsko, Švýcarsko, Ukrajina, Velká Británie.

V minulosti byly bilaterální styky navazovány a poté nejintenzivněji rozvíjeny s těmi zeměmi, s nimiž byly uzavřeny speciální **dvoustranné dohody o spolupráci v oblasti veřejné správy** (Slovensko, Francie, Švýcarsko), dále se zbývajícími dvěma zeměmi Visegrádské čtyřky (Polsko, Maďarsko) a dále se zeměmi s obdobnou tradicí systému veřejné správy, právního systému nebo se specifickými příklady dobré praxe vhodnými pro aplikaci v ČR (Německo, Rakousko, Estonsko, Nizozemsko, Velká Británie).

V některých případech probíhaly styky ad hoc, tj. např. návštěvou zahraniční delegace za účelem výměny zkušeností, na níž se přes vzájemná ujištění již nenavazovalo (Rumunsko, Čína, Vietnam, Gruzie). V současné době jsou nejaktivněji rozvíjeny vztahy se zeměmi V 4.

Visegrádská čtyřka

Jde o regionální uskupení čtyř středoevropských států: České republiky, Maďarska, Polska a Slovenska. Vznikla v roce 1991 podepsáním deklarace členských zemí o úzké spolupráci na jejich cestě k evropské integraci. Po přijetí členských zemí V4 do Evropské unie se skupina zaměřila na prosazování spolupráce a stability v širším regionu Střední Evropy. V rámci Regionálního partnerství spolupracuje V4 s Rakouskem a Slovinskem a v rámci tzv. programu V4+ s dalšími státy střední a východní Evropy.

Aktivity V4 týkající se veřejné správy jsou implementovány na základě programových priorit, které po konzultacích sestavuje země předsedající V4. Ty jsou následně naplňovány prostřednictvím jednorázových akcí, neformální výměny zkušeností k určitému tématu, činnosti expertních skupin (např. k modernizaci či elektronizaci veřejné správy, ke vzdělávání, státní službě apod.) či setkání státních tajemníků a náměstků ministrů odpovědných za veřejnou správu.

Veřejná správa v České republice

Kolektiv autorů

Editoři: Ing. Mgr. David Sláma, Mgr. Filip Zavřel

Praha, říjen 2017

Vytiskla Tiskárna Ministerstva vnitra, Praha

Použité obrázky: Pixabay

KONTAKTY

Ministerstvo vnitra

Odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy

náměstí Hrdinů 1634/3

140 21 Praha 4

www.mvcr.cz/verejna-sprava

osr@mvcr.cz

ID datové schránky: 6bnaawp

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

www.mvcr.cz/verejna-sprava

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY